

Kivistö Vilma & Pikkujämsä Amanda

“SANOISIN, ETTÄ AIKUISET JOSKUS TEKEVÄT NIIN KUN TYKKÄÄVÄT TOISESTA OIKEIN PALJON”

Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia ja valmiuksia toteuttaa seksuaalikasvatusta arjen yllättävissä tilanteissa

TIIVISTELMÄ

Kivistö Vilma ja Pikkujämsä Amanda: "Sanoisin, että aikuiset joskus tekevät niin kun tykkäävät toisesta oikein paljon" Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia ja valmiuksia toteuttaa seksuaalikasvatusta arjen yllättävissä tilanteissa
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta, varhaiskasvatus
Joulukuu 2025

Tässä tutkimuksessa selvitetään varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia, valmiuksia ja tunteita tilanteissa, joissa lapsi spontaanisti kertoo kohdanneensa seksuaalista sisältöä esimerkiksi kotona tai netissä. Tutkimuksen tarkoituksena on täyttää tutkimusaukkoa lasten seksuaalikasvatuksen toteutumisesta varhaiskasvatuksessa, erityisesti varhaiskasvatuksen opettajien näkökulmasta. Teoreettinen viitekehys korostaa lapsen seksuaalisuuden kehityksen ja varhaiskasvatuksen seksuaalikasvatuksen periaatteita sekä varhaiskasvatuksen opettajien ammatillista vastuuta suhteessa valmiuksiin, toimintatapoihin ja aiheen herättämiin tunteisiin. Aineistoa tarkasteltiin kolmen tutkimuskysymyksen kautta. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin Microsoft Forms-lomakkeella ja analysoitiin induktiivisen sisällönanalyysin avulla.

Tulosten mukaan varhaiskasvatuksen opettajien valmiudet toimia tilanteissa jakautuivat hyviin ja heikkoihin valmiuksiin. Moni vastaajista ei ollut kohdannut esimerkkitalanteita työrällään, mutta vastaajat kokivat valmiutensa toimia tilanteissa keskimäärin "ihan hyväksi". Valmiuksien koettiin vahvistuneen mahdollisen lisäkoulutuksen sekä omien lasten kasvun kautta. Pelkän opettajankoulutuksen pohjalta valmiuksien todettiin jäävän heikoiksi. Tilanteiden konkreettisissa toimintatavoissa korostui ilmapiirin luominen, monialainen ja -ammattillinen yhteistyö, kasvatustilanteet lapsen kanssa sekä huoltajayhteistyö. Seksuaalikasvatukselliset tilanteet herättivät vastaajissa monenlaisia tunteita, mutta suurin osa aiheen herättämistä tunteista oli haastavia ja negatiivisia. Tunteet jakautuivat lapsen suojeluun, omaan osaamiseen ja sosiaaliseen tilanteeseen liittyviin tunteisiin. Tutkimuksen mukaan seksuaalikasvatus herättää voimakkaita tunteita, kuten ahdistusta, hämmennystä ja suuttumusta.

Tutkimuksen mukaan valmiuksien parantamiseksi ja toimintatapojen yhtenäistämiseksi varhaiskasvatuksen seksuaalikasvatuksen tulisi olla osa opettajankoulutusta, ja jo valmistuneille opettajille tulisi järjestää lisäkoulutusta aiheesta. Lisäksi seksuaalikasvatuksen asemaa varhaiskasvatusta ohjaavissa virallisissa asiakirjoissa ja käytännössä tulisi vahvistaa. Seksuaalikasvatuksen toteuttaminen herättää varhaiskasvatuksen opettajissa negatiivisia tunteita, mikä kertoo, että seksuaalikasvatus koetaan sensitiiviseksi ja haastavaksi aiheeksi toteuttaa varhaiskasvatuksen arjessa.

Avainsanat: Seksuaalisuus, seksuaalikasvatus, varhaiskasvatus

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

TEKOÄLYN KÄYTTÖ OPINNÄYTTEESSÄ

Opinnäytteessäni on käytetty tekoälysovelluksia:

- Ei
- Kyllä

Ilmoitukseni mukaan olen käyttänyt opinnäytteessäni tutkielmanprosessin aikana seuraavia tekoälysovelluksia:

Tekoälysovellusten nimet ja versiot:
DeepL Translator Free version

Käyttötarkoitus:

Tutkielmassa hyödynnettiin DeepL-kääntötyökalua englanninkielisten tutkimusartikkelien kääntämiseksi suomeksi.

Osiot, joissa tekoälyä on käytetty:

Seksuaalisuus varhaislapsuudessa, Seksuaalikasvatus varhaiskasvatuksessa, Pohdinta

Olen tietoinen siitä, että olen täysin vastuussa koko opinnäytteeni sisällöstä, mukaan lukien osat, joissa on hyödynnetty tekoälyä, ja hyväksyn vastuun mahdollisista eettisten ohjeiden rikkomuksista.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	5
2	SEKSUAALISUUS VARHAISLAPSUUDESSA	7
2.1	Seksuaalisuuden kehittyminen	7
2.2	Seksuaalisuuden ilmeneminen	8
3	SEKSUAALIKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA	10
3.1	Seksuaalikasvatus eli kehotunnekasvatus	10
3.2	Seksuaalikasvatuksen tavoitteet ja periaatteet	11
3.3	Seksuaalikasvatuksen käytännöt varhaiskasvatuksessa	12
3.3.1	<i>Seksuaalisuuden tukeminen varhaiskasvatuksessa</i>	12
3.3.2	<i>Seksuaalikasvatuksen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa</i>	14
3.3.3	<i>Varhaiskasvatuksen opettajan rooli</i>	16
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	18
4.1	Tutkimuksen lähestymistapa	18
4.2	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	19
4.3	Tutkimusaineisto ja aineistonkeruu	19
4.4	Laadullinen sisällönanalyysi	20
4.5	Aineiston analyysin vaiheet	21
5	TUTKIMUSTULOKSET	23
5.1	Varhaiskasvatuksen opettajien kokemukset valmiuksistaan	23
5.1.1	<i>Hyvät valmiudet</i>	23
5.1.2	<i>Heikot valmiudet</i>	24
5.2	Toimintatavat lapsen kertoessa seksuaalisesta sisällöstä	25
5.2.1	<i>Ilmapiirin luominen</i>	26
5.2.2	<i>Monialainen ja -ammattillinen yhteistyö</i>	27
5.2.3	<i>Kasvatustilanteet lapsen kanssa</i>	28
5.2.4	<i>Huoltajayhteistyö</i>	30
5.3	Seksuaalikasvatukseen liittyvät tunteet	31
5.3.1	<i>Lapsen suojeluun liittyvät tunteet</i>	31
5.3.2	<i>Omaan osaamiseen liittyvät tunteet</i>	32
5.3.3	<i>Sosiaaliseen tilanteeseen liittyvät tunteet</i>	32
6	POHDINTA	33
6.1	Tutkimustulokset suhteessa aiempaan tutkimukseen	33
6.1.1	<i>Valmiudet</i>	33
6.1.2	<i>Toimintatavat</i>	35
6.1.3	<i>Tunteet</i>	36
6.2	Tutkimuksen luotettavuus	38
6.3	Tutkimuksen eettisyys	39
6.4	Tutkimuksen rajoitukset	40
6.5	Jatkotutkimusaiheet	42
	LÄHTEET	43
	LIITTEET	49

1 JOHDANTO

Seksuaalisuuden kehittyminen on olennainen osa lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja itsetuntemuksen rakentumista. Seksuaalikasvatus tukee lapsen oikeutta tietoon ja turvalliseen kasvuympäristöön, jossa myös seksuaalisuuteen liittyviä kysymyksiä voidaan käsitellä luontevasti ja lapsilähtöisesti. Digitalisoituneessa yhteiskunnassa lapset kuitenkin kohtaavat yhä aiemmin seksuaalisia sisältöjä kodin ja arjen mediankäytön myötä, mikä tuo uusia haasteita niin vanhemmille kuin varhaiskasvatuksen henkilöstölle.

Viime vuosien mediakeskustelu on nostanut esiin huolen siitä, että lapset altistuvat seksuaaliselle sisällölle entistä varhaisemmassa iässä erityisesti sosiaalisen median kautta (Kluukeri & Rautanen, 2025). Myös tilastot osoittavat saman kehityssuunnan, esimerkiksi Pelastakaa Lapset ry:n (2024) raportin mukaan digitaalisissa ympäristöissä tapahtuva, lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta on yksi nykyajan merkittävimmistä lapsen turvallisuutta heikentävistä ongelmista. Samalla Terveystieteiden tutkimuskeskuksen ja Opetushallituksen (9.10.2025) korostavat pienten lasten ruutuajan rajoittamista ja linjaavat, ettei alle 2-vuotiaille suositella ruutu-aikaa lainkaan. Nämä keskustelut ja suositukset ovat lisänneet tarvetta ymmärtää, miten digitalisoitunut arki vaikuttaa lasten kokemuksiin ja sen kautta lisää tarvetta seksuaalikasvatukselle varhaiskasvatuksessa. On myös tarvetta tutkia, millaisia tilanteita varhaiskasvatuksen henkilöstö kohtaa työskennellessään lasten kanssa, jotka ovat kohdanneet seksuaalista sisältöä.

Seksuaalikasvatusta varhaiskasvatuksessa on tutkittu Suomessa verrattain vähän. Aiempi tutkimus on painottunut erityisesti varhaiskasvatuksen ammattilaisten käsityksiin ja ennakkoluuloihin seksuaalikasvatuksesta (Lohilahti & Lohiniva, 2021; Hautsalo, 2022; Ruokosuo & Nousiainen, 2025) ja seksuaalikasvatukseen varhaiskasvatussuunnitelmien näkökulmasta (Harjulinna, 2020; Mylly, 2024; Tikkamäki, 2024). Lisäksi seksuaalikasvatusta on tutkittu vanhempien (Kiljunen & Salmivaara, 2022) ja seksuaaliväkivallan näkökulmista (Metsävainio, 2021). Tämä tutkimus pyrkii osaltaan paikkaamaan tutkimuksellista aukkoa tarkastelemalla, millaisiksi varhaiskasvatuksen opettajat kuvaavat koetut valmiutensa ja reagoititapansa tilanteissa, joissa lapsi spontaanisti kertoo kohdanneensa seksuaalista sisältöä.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentuu lapsen seksuaalisuuden ja varhaiskasvatuksen seksuaalikasvatuksen tavoitteiden ympärille. Lisäksi seksuaalikasvatusta tarkastellaan varhaiskasvatuksen opettajien ammatillisen vastuun ja valmiuksien kautta.

Varhaiskasvatuksen eettinen tehtävä korostaa lapsen oikeutta turvalliseen ja kunnioittavaan vuorovaikutukseen myös silloin, kun käsitellään haastavia tai arkaluontoisia aiheita, kuten seksuaalisuutta (Opetushallitus, 2022).

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, joka soveltuu hyvin kokemusten ja merkitysten tarkasteluun. Aineisto kerättiin sähköisellä Forms-lomakkeella, joka lähetettiin suuren suomalaisen kaupungin kunnallisiin varhaiskasvatussyksiköihin. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisen eli induktiivisen sisällönanalyysin avulla, jossa teoria rakentuu aineistosta käsin ilman valmiita ennakko-oletuksia (Eskola & Suoranta, 1998).

2 SEKSUAALISUUS VARHAISLAPSUUDESSA

Seksuaalisuus ilmenee eri tavoin eri ikä- ja kehitysvaiheissa. Se sisältää fyysisen, emotionaalisen, sosiaalisen sekä kognitiivisen ulottuvuuden, joita tulee tarkastella yksilön tarpeet ja ikä huomioiden (Cacciatore ym., 2019). Lapsen seksuaalisuus on osa kokonaisvaltaista, monimutkaista kehitystä syntymästä lähtien ja kehittyy yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksessa (Balter ym., 2016). Se kietoutuu kiinteästi kehoon, tunteisiin, vuorovaikutukseen ja minäkuvan rakentumiseen (Cacciatore & Korteniemi-Poikela, 2019). Seksuaalisuuden ymmärtäminen osana varhaislapsuutta on tärkeää, jotta varhaiskasvatuksen ammattilaiset voivat tukea lapsen kehitystä kokonaisvaltaisesti ja turvallisesti.

Tässä teoreettisen viitekehyksen ensimmäisessä osiossa tarkastellaan seksuaalisuuden kehittymistä ja ilmenemistä varhaislapsuudessa. Seksuaalisuuden kehitystä peilataan kiintymyssuhteisiin, lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen sekä luontaiseen kiinnostukseen läheisyydestä, ihmissuhteista ja kehoista.

2.1 Seksuaalisuuden kehittyminen

Seksuaalisuuden kehittyminen on monivaiheinen prosessi, joka alkaa syntymästä ja jatkuu läpi elämän (Väestöliitto, n.d; Lehn ym., 2023). Varhaiset vuorovaikutussuhteet ja turvallinen kiintymyssuhde sekä kokemukset hyväksyvistä kosketuksesta, turvallisuudesta ja läheisyydestä luovat pohjan lapsen seksuaaliselle kehitykselle ja seksuaaliterveydelle (Cacciatore & Korteniemi-Poikela, 2019; Cacciatore ym., 2020). Varhaislapsuudessa lapsen seksuaalisuus kehittyy monitasoisesti ja liittyy kiinteästi kehotietoisuuden, itsetunnon säätelyn, tunteiden ja sosiaalisten taitojen kehittymiseen (Counterman & Kirkwood, 2013). Väestöliiton (n.d) mukaan seksuaalisuus kehittyy varhaislapsuudessa ennen kaikkea uteliaisuuden, kehon ja tunteiden tutkimisen, kokemuksellisen oppimisen ja vuorovaikutuksen ympärillä. Myös Flanagan (2011) korostaa, että kehoa ja tunteita koskevat leikit, kysymykset ja havainnot ovat keskeisiä sosiaalisiin rooleihin, kehorajoihin ja itsetuntemukseen liittyviä ja seksuaalisuutta kehittäviä kehitystehtäviä. Hyväksyvä kosketus, läheisyys ja turvallisuuden tunne vahvistavat lapsen kehotietoisuutta ja minäkäsitystä sekä tukevat lapsen kykyä tunnistaa omia ja toisten rajoja ja kehittävät valmiuksia luottaa toisiin ihmisiin (Cacciatore & Korteniemi-Poikela, 2019).

Normatiivista varhaislapsuuden seksuaalista kehitystä on tutkittu laajoissa kvantitatiivisissa tutkimuksissa. Friedrichin ja kollegoiden (1991, 1998) tutkimusten mukaan 2–12-vuotiaiden lasten seksuaalinen kehittyminen näyttäytyy jatkumona, jossa lapsen ikä, perheen taustat, vanhempien koulutustaso ja arjen stressitekijät vaikuttavat siihen, miten seksuaalisuus ilmenee arjessa. Tyypillisiä ja ikätasoisia seksuaalisuuden ilmenemismuotoja lapsilla olivat muun muassa kiinnostus omaa ja toisten kehoja kohtaan, sukuelimiin liittyvä uteliaisuus ja erilaiset roolileikit. Nämä havainnot tukevat Cacciatoren ja Korteniemi-Poikelan (2019) sekä Countermanin ja Kirkwoodin (2013) kuvauksia seksuaalisuudesta osana lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja luonnollisena, oppimiseen ja vuorovaikutukseen liittyvänä ilmiönä.

Varhaislapsuudessa seksuaalisuuden kehittyminen kytkeytyy myös sukupuoli-identiteetin, normien ja sosiaalisten roolien ymmärtämiseen (Väestöliitto, 2022). Miragolin ym. (2017) sekä Santtilan ym. (2005) tutkimukset osoittavat, että lasten seksuaaliset käyttäytymismallit vaihtelevat sukupuolen mukaan jo varhaisessa vaiheessa, mutta erot ovat vahvasti sidoksissa myös perheen taustaan ja sosiaaliseen ympäristöön sekä elämäntapahtumiin ja lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Sandnabba kollegoineen (2003) ovat tehneet samansuuntaisia havaintoja suomalaisessa kontekstissa. Seksuaalista kehitystä ei siis voida selittää pelkästään lapsen iällä tai yksilön ominaisuuksilla, vaan myös sosiaalinen ympäristö ja lapsen elämän kokonaisvaltaisempi tilanne vaikuttavat seksuaalisuuden kehittymiseen (Miragoli ym., 2017; Santtila ym., 2005). Turvalliset ja läheiset vuorovaikutussuhteet luovat lapselle positiivisen kokemuksen omasta kehosta ja kehittävät perustaa myöhemmälle kyvyllä kokea ihmissuhteita, läheisyyttä, rakkautta ja turvallisuutta (Cacciatore & Korteniemi-Poikela, 2019; Väestöliitto, n.d).

2.2 Seksuaalisuuden ilmeneminen

Lapsen seksuaalisuus on luonnollinen osa kehitystä, ja lapsi ilmaisee itseään tyypillisesti avoimesti ja uteliaasti (Väestöliitto, n.d; Cacciatore & Korteniemi-Poikela, 2019). Tyypilliset seksuaalisen kehityksen ilmentymät varhaislapsuudessa on kuvattu samansuuntaisesti sekä ohje- ja tietomateriaaleissa että empiirisissä tutkimuksissa. Väestöliiton (2024) mukaan seksuaalisuus varhaislapsuudessa ilmenee uteliaisuutena, oman ja toisten kehojen ja niiden toimintojen tutkimisena ja ihailuna, hellyyden ja kiintymyksen osoituksina, kosketuksina, mielihyvän kokemuksina, kysymyksinä sekä leikeissä ja vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Balter ym. (2016) ovat tutkimuksessaan tuoneet esiin Ontariossa, Kanadassa toimivien varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia varhaislapsuuden seksuaalisuuden kehittymisestä. Opettajien kuvaukset osoittivat, että pienet lapset ilmaisevat tyypillistä

seksuaalista käyttäytymistä arjen varhaiskasvatusympäristössä esimerkiksi itsensä kosketteluna erityisesti rauhoittumisen ja wc-käyntien yhteydessä, leikissä esiintyvinä lääkäri- ja perheleikkeinä sekä perhe- ja sukupuolieroihin liittyvinä kysymyksinä ja keskusteluina (Balter ym., 2016). Tutkimukseen osallistuneiden opettajien mukaan lasten tutkiminen ja ihmettely liittyen kehoihin, sukupuoliin ja perhemuotoihin on osa seksuaalisuuden kehittymisen prosessia eikä sellaisenaan merkki haasteista kehityksessä. Samankaltaisia tuloksia on havaittu myös Suomessa, kun Cacciatoren ja kollegoiden (2020) mukaan varhaiset seksuaalisuuden ilmentymät näkyvät erityisesti uteliaisuutena omaa kehoa kohtaan, kehon toimintojen ja ominaisuuksien tutkimisena sekä lasten välisten fyysisten eroavaisuuksien havainnoimisena lasten välisessä vuorovaikutuksessa. Lisäksi Cacciatoren ym. (2020) tutkimuksessa havaittiin pienten lasten kohdalla runsaita ihastumisen, hellyyden ja kiintymyksen tunteita ja osoituksia niin ikätovereita kuin aikuisia kohtaan, mikä tukee käsitystä siitä, että varhaislapsuudessa seksuaalisuus kietoutuu tiiviisti yhteen tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehityksen kanssa.

Myös kansainvälisessä tutkimuksessa on saatu vahvistusta Cacciatoren ja kollegoiden (2020) tuloksille. Leanderin ja kollegoiden (2018) tanskalaistutkimuksessa lasten keskuudessa havaittiin kiinnostusta ilmentäviä lääkärileikkejä, alastomuutta ja kehon tutkimiseen liittyviä leikkejä, jotka opettajien mukaan ilmentävät normaalia seksuaalista kehittymistä, kunhan ne tapahtuvat kaikkia kunnioittavasti. Näitä tuloksia täydentää Wurtelen (2011) tulokset 0–2-vuotiaiden lasten seksuaalisuuden ilmenemisestä. Wurtelen (2011) mukaan seksuaalisuus ilmenee tavanomaisesti vauva- ja taaperoiässä yleisimmin oman kehon, myös sukuelinten tutkimisena, halauksista, kosketuksesta ja alastomuudesta nauttimisena, kiinnostuksena toisten kehoja ja sukuelimiä kohtaan sekä itsensä rauhoitteluna sukuelimiä koskettelemalla.

Samankaltaisia tuloksia on kuvattu myös Sandnabban ja kollegoiden (2003) tutkimuksessa, jossa tutkittiin seksuaalisuuden ilmenemistä varhaiskasvatusikäisillä lapsilla. He havaitsivat, että varhaiskasvatusikäisten lasten seksuaalisuus ilmenee muun muassa kehon ja sen toimintojen tutkimisena, sukuelinten kosketteluna sekä lääkäri- ja muissa roolileikeissä, joissa harjoitellaan sukupuolirooleja ja sosiaalisia tilanteita (Sandnabba, 2003). Davies kollegoineen (2000) puolestaan ovat tutkineet päiväkodin henkilöstön havaintoja lasten seksuaalisesta leikistä ja seksuaalisuuden ilmenemistä esiopetusikäisillä lapsilla. Heidän tulostensa mukaan yleisimpiä lasten seksuaalisuuden ilmentymiä ovat juuri uteliaisuus sukuelimiä kohtaan sekä oman ja toisten kehojen katselu ja vertailu.

3 SEKSUAALIKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA

Kun seksuaalisuuden merkitys ymmärretään osana lapsen kokonaisvaltaista kehitystä, varhaiskasvatuksen tehtäväksi nousee tukea tätä kehitystä suunnitelmallisen ja tutkimukseen perustuvan seksuaalikasvatuksen avulla. Seksuaalikasvatuksen tavoitteena on, että varhaislapsuudessa lapsi saa tietoa kehosta, tunteista ja ihmissuhteista ikätasoisella tavalla (WHO & BZgA, 2010). Aikuisen tehtävänä on vastata kysymyksiin avoimesti ja hyväksyvästi (Väestöliitto, 2022). Tässä teoreettisen viitekehyksen toisessa luvussa tarkastellaan käsitteellisiä eroja seksuaalikasvatukseen liittyen ja perustellaan termien käyttöä, avataan seksuaalikasvatuksen keskeisiä tavoitteita ja periaatteita sekä seksuaalikasvatuksen toteuttamista käytännössä.

3.1 Seksuaalikasvatus eli kehotunnekasvatus

UNESCOn ym. (2018) määritelmän mukaan seksuaalikasvatus kattaa tiedolliset, taidolliset ja asenteelliset ulottuvuudet sekä fyysiset, emotionaaliset ja sosiaaliset näkökulmat seksuaalisuuteen liittyen. Varhaiskasvatuksen kontekstissa seksuaalikasvatus ymmärretään ikätasoisena ja kokonaisvaltaisena osana kasvatusta, jonka tarkoituksena on tukea lapsen kehitystä tunteiden, vuorovaikutustaitojen, oikeuksien, turvataitojen ja turvallisuuden osa-alueilla (WHO & BZgA, 2010). Väestöliitto (2021) käyttää pienten lasten (0–8 v) seksuaali- ja turvataitokasvatuksesta termiä kehotunnekasvatus, joka painottaa kehollisuuden ja tunnekokemusten merkitystä sekä tarjoaa usein ammattilaisille ja huoltajille helpommin lähestyttävän tavan tarkastella varhaisiin ikävuosiin liittyviä seksuaalisuuden teemoja.

Ingman-Friberg ja Cacciatore (2016) korostavat, että lasten intiimialueista käytettävät termit eroavat aikuisten käyttämistä sanoista, mutta lapsille tulisi silti puhua asioista niiden oikeilla nimillä. Tämä linjaus vahvistaa WHO:n (WHO & BZgA, 2010; WHO, 2017) näkemystä, jonka mukaan anatomisesti täsmällinen sanasto tukee lapsen kehotietoisuuden kehittymistä ja vahvistaa kykyä kuvata kehoonsa liittyviä tuntemuksia, rajoja ja oikeuksia. Oikeiden termien käyttö myös edistää lapsen itsemääräämisoikeuden toteutumista seksuaalikasvatuksen keskeisten tavoitteiden mukaisesti.

Seksuaalikasvatuksesta käytetyt eri termit, kuten seksuaalikasvatus ja kehotunnekasvatus, voi myös hajottaa käsitteellistä yhtenäisyyttä, mikä vaikeuttaa aiheen

ymmärtämistä ja yhdenmukaista toteuttamista varhaiskasvatuksen käytännöissä. Brouskeli ja Sapountzis (2017) tuovat tutkimuksessaan esiin, että juuri käsitteellinen epäselvyys ja koulutuksen puute ovat merkittäviä syitä varhaiskasvatuksen ammattilaisten kokemaan epävarmuuteen ja seksuaalikasvatuksen toteuttamisen haasteisiin. Ilman riittävää koulutusta seksuaalikasvatus voi helposti kaventua koskemaan vain turvataitoja, vaikka sen tulisi kattaa myös tunteet, vuorovaikutuksen, kehojen arvostuksen, identiteetin kehittymisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin UNESCO:n ym. (2018) suositusten mukaisesti. Käsitteellisen yhtenäisyyden edistämiseksi tässä tutkimuksessa käytetään termiä seksuaalikasvatus. Seksuaalikasvatuksella viitataan koko elämänkaaren kattavaan, ikätasoiseen kasvatukseen ja opetuksen kokonaisuuteen. Käytännössä seksuaalikasvatuksen ja kehotunnekasvatuksen käsitteillä kuitenkin viitataan kasvatukseen samoihin osa-alueisiin, kuten tunteisiin, turvataitoihin, kehojen toimintoihin ja arvostamiseen sekä läheisyyteen.

3.2 Seksuaalikasvatuksen tavoitteet ja periaatteet

Seksuaalikasvatus on ihmisoikeuksiin perustuvaa kasvatusta, jonka tavoitteena on antaa lapselle tietoja ja taitoja oman seksuaalisuuden toteuttamiseen ja rajojen asettamiseen (Bildjuschkin, 2015; Väestöliitto, 2024). Varhaiskasvatusikäisten lasten ikätasoiseen seksuaalikasvatukseen kuuluu omaan kehoon tutustumista, toisten kehoihin sekä kehon toimintoihin liittyvän uteliaisuuden tukemista sekä turvallisuuden tunteen vahvistamista (Kauppinen, 2016). Ingman-Friberg ja Cacciatore (2016) nostavat, että seksuaalikasvatus kehittää lapsen tunnetaitoja, kuten tunteiden tunnistamista ja niiden kanssa pärjäämistä sekä edistää myönteisen kehosuhteen rakentumista. Lisäksi seksuaalikasvatus sisältää turvataitoja eli omien rajojen asettamisen harjoittamista, turvallista kosketusta sekä kieltäytymistä silloin, kun kosketus ei tunnu hyvältä tai sitä ei halua (Cacciatore ym., 2016). Bildjuschkinin (2015) mukaan seksuaalikasvatuksen keskeisiä tavoitteita ovat lapsen ymmärryksen lisääminen seksuaalisuuden eri ulottuvuuksista, seksuaalisen kehon toiminnasta sekä seksuaalioikeuksien kunnioittamisesta. Varhaiskasvatuksen kontekstissa seksuaalikasvatus kytkeytyy lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen, itsetuntoon, kehonkuvaan sekä tunne- ja sosiaalisten taitojen vahvistamiseen (Opetushallitus 2022; Väestöliitto, 2021).

WHO:n ja BZgA:n (2010) ja UNESCO:n ym. (2018) kansainväliset seksuaalikasvatuksen standardit korostavat seksuaalikasvatuksen suunnitelmallisuutta elämänkaaren näkökulmasta, ja painottavat sen toteuttamista ikätasoisesti ja osallistavasti sekä oikeudenmukaisesti ja tasa-arvoisesti. Myös Goldman (2013) painottaa seksuaalikasvatuksen perustumista ihmisoikeuksiin, tasa-arvoon ja kunnioitukseen. Kansainvälinen viitekehys tukee myös suomalaisen varhaiskasvatuksen tavoitteita, joissa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ja

kehityksen tukeminen yhdistyy tutkimukseen perustuvaan, oikeuksiin nojautuvaan pedagogiikkaan (UNESCO ym., 2018; WHO & BZgA, 2010).

Seksuaalikasvatus varhaiskasvatuksessa on siis laaja-alainen kasvatustehtävä, jonka tavoitteena on tukea lapsen myönteistä kehosuhdetta, tunne- ja turvataitoja, läheisyyden taitoja, itsetuntoa ja sosiaalista vuorovaikutusta lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden (Väestöliitto, 2021). Käytännössä se siis sisältää esimerkiksi kehonosien nimeämistä, toisten kunnioittamisen opettelua, omien rajojen asettamista sekä sosiaalisten normien ymmärtämistä ja harjoittelua (Väestöliitto, 2022). Lisäksi lapsella on oikeus saada ikätasoista ja oikeaa tietoa seksuaalisuudesta, kehosta ja oikeuksista ilman, että hänen täytyy sitä erikseen pyytää (Väestöliitto, 2022).

3.3 Seksuaalikasvatuksen käytännöt varhaiskasvatuksessa

Seuraavissa alaluvuissa tarkastellaan seksuaalikasvatuksen käytäntöjä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus, 2022) ja kansainvälisten säädösten pohjalta. Luvuissa perehdytään seksuaalikasvatuksen toteutumisen mahdollisiin esteisiin, kuten yleisiin pelkoihin sekä vääriin käsityksiin seksuaalikasvatuksesta. Lisäksi esitellään seksuaalikasvatuksen jaottelua formaaliin ja informaaliin, ja tarkastellaan varhaiskasvatuksen opettajan roolia seksuaalikasvatuksen sekä huoltajien ja henkilöstön yhteistyön toteutumisessa arjen tilanteissa.

3.3.1 Seksuaalisuuden tukeminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen keskeinen tehtävä on tukea lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä (Opetushallitus, 2022), mihin lukeutuu myös seksuaalisuuden kehityksen turvallinen ja sensitiivinen tukeminen. Seksuaalisuuden tukeminen edellyttää kasvattajilta ymmärrystä lapsen seksuaalisesta kehityksestä, itsemääräämisoikeuden toteutumisesta, turvallisuudesta sekä ihmisen kehityksen monimuotoisuudesta ja laaja-alaisuudesta (Balter ym., 2021). Seksuaalisuus varhaislapsuudessa on osa lapsen kokonaiskehitystä, ja aikuisen sensitiivinen tuki auttaa lasta arvostamaan omaa ja muiden ainutlaatuisuutta sekä sisäistämään sukupuolten moninaisuutta ja erilaisia sosiaalisia rooleja (Cacciatore & Korteniemi-Poikela, 2019). Seksuaalisen kehityksen tukeminen ei tarkoita seksuaalisen sisällön esittämistä lapselle, vaan lapsen luontaiseen uteliaisuuteen vastaamista turvallisesti ja ikätasoisesti (Väestöliitto, 2022; UNESCO ym., 2018).

Seksuaalisen kehityksen tukemiseen varhaiskasvatuksessa on vahva kansallinen ja kansainvälinen perusta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus, 2022) edellyttää, että jokaiselle lapselle tarjotaan turvallinen kasvuympäristö, joka vahvistaa kehotietoisuutta, itsetuntemusta ja sosiaalisia taitoja. Myös WHO ja BZgA (2010) painottavat lapsen oikeutta ikätasoiseen, luotettavaan tietoon seksuaalisuudesta osana tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Nämä linjaukset heijastuvat myös tutkimustietoon. Esimerkiksi Cacciatore kollegoinee (2020) osoittavat, että lapsen kyky ymmärtää kehon ja tunteiden merkitystä kehittyä varhaislapsuudessa, ja että aikuisen vastaukset ja olemus vaikuttavat oleellisesti lapsen seksuaalisuuden kehittymiseen, kuten tunteiden nimeämiseen ja säätelyyn. Opettajan tulee siis suunnitella seksuaalikasvatus lapsen oppimista ja kehitystä tukeväksi, ja sisältöjen tulee vastata lapsen kehitysvaihetta sekä edistää hyvinvointia (Goldman, 2013).

Turvallinen ilmapiiri, jossa lapsi voi ihmetellä, kysyä ja käsitellä kehollisuuteen, tunteisiin ja ihmissuhteisiin liittyviä havaintojaan ja kysymyksiään, on keskeistä seksuaalisen kehityksen tukemisessa (Väestöliitto, 2022). Aikuisen rooli on tällöin toimia roolimallina turvallisesta toiminnasta ja rajojen kunnioittamisesta sekä keskustella turvallisesti ja avoimesti lasta ihmetyttävistä asioista ilman salailua ja tabuja (Chapman, 2021). Sekä Väestöliiton (2024) että Cacciatoren ym. (2019) mukaan lapsen seksuaalinen uteliaisuus on luonnollinen osa kehitystä ja on ensiarvoisen tärkeää, ettei lapsi jää seksuaalisuuteen liittyvien pohdintojen ja kysymysten kanssa yksin.

Lapsen uteliaisuuden ohjaaminen edellyttää aikuiselta herkkyyttä, johdonmukaisuutta ja tietoa lapsen kehitysvaiheista (UNESCO ym., 2018; Väestöliitto, 2022). Käytännössä tämä tarkoittaa, että aikuinen vastaa kysymyksiin selkeästi, rauhallisesti ja ikätasoisesti sekä tukee lapsen tervettä minäkuvaa ja itsetuntemusta tarjoamalla lapselle ymmärrettävää tietoa sekä turvallista seksuaalista kehitystä vahvistavien tietojen, taitojen ja asenteiden jakamista (Cacciatore ym., 2020). Seksuaalikasvatuksen keinoin edistetään ja tuetaan myös lasten tasa-arvoa, kunnioitusta ja moninaisuutta, kun lapsille annetaan osana seksuaalisuuden kehitystä ikätasoisista tietoa erilaisista kehoista, sukupuoli- ja perhemuodoista (Balter ym., 2021; Goldman, 2013). Myös Väestöliitto (2022) painottaa, että aikuisen antaman tiedon tukee olla totuudenmukaista, ikätasoisista ja lapsen tarpeista lähtevää. Varhaiskasvatusikäisillä voi myös herätä kiinnostus erilaisiin perhemuotoihin ja lisääntymiseen (Cacciatore & Korteniemi-Poikela, 2019), jolloin aikuisen tehtävä on vastata lapsen kysymyksiin ikätasoisesti ja avoimesti (Väestöliitto, 2022). Lapsen seksuaalisuuden ymmärtäminen osana laaja-alaista kehitystä on olennaista, sillä se heijastaa uteliaisuutta, oppimista ja oman kehon arvostuksen kehittymistä, ei aikuisen seksuaalisuuden kaltaista toimintaa (Väestöliitto, 2022).

Pieni lapsi osoittaa rakkautta ja tykkäämistä avoimesti ja oppii samalla sosiaalisia taitoja, tunnetaitoja ja toisten kehojen kunnioittamista (Cacciatore & Korteniemi-Poikela, 2019). Varhaiskasvatukseen tulee edistää tätä kehitystä rohkaisemalla lapsia kunnioittamaan ja suojelemaan sekä omaa että toisten kehoja (Opetushallitus, 2022). Vaikka varhaiskasvatuksen rooli seksuaalisuuden kehittymisessä tunnustetaan, Balter ym. (2016) ovat tutkimuksessaan tuoneet esiin, että varhaiskasvatuksen opettajat kokevat tarvitsevansa enemmän koulutusta ja tukea lasten seksuaalisuuden kehityksen edistämiseksi. Laadukkaan seksuaalikasvatuksen toteuttaminen ja sen kautta lapsen seksuaalisen kehityksen tukeminen edellyttävät kasvattajilta tietoa sukupuolten ja identiteettien moninaisuudesta ja lapsen seksuaalisuuden kehityksestä sekä osaamista luoda turvallinen, hyväksyvä ympäristö (Chapman, 2021).

3.3.2 Seksuaalikasvatuksen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus, 2022) ei suoraan käytetä termejä *seksuaalikasvatus* tai *kehotunnekasvatus*, mutta asiakirja sisältää viittauksia Väestöliiton ja WHO:n ja BZgA:n (2010) määrittelemiin seksuaalikasvatuksen kahdeksaan osa-alueeseen; keho ja kehitys, tunteet, läheisyys, hyväolo ja itsetunto, ympäristö ja muut ihmiset, hyvinvointi ja terveys, lisääntyminen, normit ja tavat sekä oikeudet. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin tukeminen turvallisessa ja kehittävässä oppimisympäristössä, mikä luo perustan myös seksuaalikasvatukselle (Opetushallitus, 2022). Seksuaalikasvatuksen toteuttaminen edellyttää turvallista ilmapiiriä, sensitiivistä ohjausta ja lapsen kehitysvaiheiden tuntemusta ja tunnistamista (Pratiwi, 2023).

Varhaisen seksuaalikasvatuksen toteuttaminen voi kuitenkin kohdata vastustusta pelkojen ja väärin käsitysten vuoksi. WHO ja BZgA (2010) ovat todenneet, että yleinen huoli liittyy pelkoon siitä, että seksuaalisuuteen liittyvien asioiden käsittely varhaisessa iässä aikaistaisi seksuaalista käyttäytymistä. Aiempi tutkimusnäyttö kuitenkin osoittaa, ettei näin tapahdu, vaan varhainen, kehityksellisesti sopiva seksuaalikasvatus lisää lasten turvallisuutta ja hyvinvointia (Kontula & Meriläinen, 2007; UNESCO ym., 2018). Väestöliitto (2022) korostaa, että lasten leikit, tutkiskelu ja kysymykset ilmentävät lapsuuden kasvu- ja kehitystehtäviä, eivät tietoista seksuaalista toimintaa. Myös Blaise (2009) painottaa, että lasten leikit, kysymykset ja vuorovaikutus sisältävät jatkuvasti kehollisuuden ja seksuaalisuuden kehittymisen teemoja. Lapsen kohtaaminen sensitiivisesti on siis avainasemassa seksuaalisuuden kehityksen näkökulmasta (Blaise, 2009).

Seksuaalikasvatuksen toteuttamista arjessa haastaa se, että varhaiskasvatussuunnitelmat sisältävät vain vähän konkreettisia ohjeita seksuaalisuuden kohtaamiseen varhaiskasvatuksen arjessa (Eskelinen & Itäkare, 2020). Hautsalo (2022) on havainnut, että vaikka opettajat pitävät seksuaalikasvatusta tärkeänä, sen systemaattinen toteutus arjessa jää usein vähäiseksi. Samankaltaisiin tuloksiin on päästy myös kansainvälisessä tutkimuksessa. Davies kollegoineen (2021) ovat osoittaneet, että varhaiskasvatuksen opettajat kokevat koulutuksen ja riittävien rakenteiden puutteen takia seksuaalikasvatuksen toteuttamisen haastavaksi. Samalla he painottavat tarvetta selkeälle ja inklusiiviselle seksuaalikasvatuksen pedagogiikalle, joka huomioisi turvallisuuden ja sukupuolen moninaisuuden arjen käytännöissä. Samaa tuo esiin myös Robinson kollegoineen (2017) painottaessaan, että seksuaalikasvatuksen toteutus edellyttää konkreettisia rakenteita, kuten selkeitä ohjeita, koulutusta, pedagogista tukea ja avointa ilmapiiriä työyhteisössä.

Aiemmissa tutkimuksissa on myös tunnistettu, että ennakkoluulot, tabut ja puutteelliset valmiudet vaikeuttavat seksuaalikasvatuksen toteuttamista (Ruokosuo & Nousiainen, 2025; Metsävainio, 2021; Robinson ym., 2017). Asenteet, häpeä ja käsitys aiheesta vaikeana tai epäsopivana estävät sen järjestelmällistä käsittelyä, mikä voi johtaa lasten epätasavertaiseen kohteluun ja tiedollisiin eroihin (Robinson ym., 2017). Henkilöstön puutteelliset taidot ja käsityserot seksuaalisuuden kehittymisestä varhaislapsuudessa voivat johtaa inklusion ja moninaisuuden tukemisen horjumiseen, mikä korostaa sukupuolen moninaisuuden, turvallisuuden ja lasten erilaisten taustojen huomiointia seksuaalikasvatusta toteuttaessa (Davies ym., 2021). Siksi ammatillisuuden vahvistaminen ja avoin keskustelu ovat edellytyksiä onnistuneelle seksuaalikasvatukselle.

Seksuaalikasvatusta toteutetaan formaalisti ja informaalisti. Formaali seksuaalikasvatus viittaa ammattilaisten ohjaamaan, tavoitteelliseen ja tutkimusperustaiseen opetukseen varhaiskasvatusympäristössä, kun taas informaali seksuaalikasvatus tapahtuu perheessä, vertaisryhmissä ja digitaalisissa ympäristöissä sekä muissa arjen konteksteissa (UNESCO ym., 2018; WHO & BZgA, 2010). WHO ja BZgA (2010) korostavat, että vaikka perheet ovat usein lasten ensisijaisia seksuaalikasvattajia, varhaiskasvatuksella on keskeinen tehtävä tiedollisten ja taidollisten erojen tasaamisessa ja lasten oikeuksien edistämisessä. Erityisen tärkeää on, että varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamista ja asiantuntemusta hyödynnetään ennaltaehkäisevästi, ei vasta ongelmien ilmetessä (WHO & BZgA, 2010). Tämän vuoksi varhaiskasvatuksen opettajilla tulisi olla riittävät valmiudet toteuttaa seksuaalikasvatusta osana pedagogista toimintaa. Varhaiskasvatusympäristössä sosiaaliset tilanteet, leikki ja arjen tilanteet tarjoavat luontevia hetkiä seksuaalikasvatukselle, jolloin kasvattajan tehtävä on tunnistaa ja hyödyntää nämä hetket seksuaalikasvatuksen toteuttamiselle (Blaise, 2009; Pratiwi, 2023).

Vuonna 2018 voimaan tullut varhaiskasvatustalaki (540/2018) on vahvistanut varhaiskasvatuksen asemaa ja järjestämistä instituutiona, mikä lisää myös tarvetta pedagogisesti perustellulle, suunnitelmalliselle ja laadukkaalle formaalille seksuaalikasvatukselle. Ammattilaisten myönteinen suhtautuminen, sensitiivisyys ja osaaminen vaikuttavat merkittävästi siihen, millaisia käsityksiä lapset muodostavat kehostaan, sukupuolestaan ja oikeuksistaan (Davies ym., 2021; WHO & BZgA, 2010). Tämän vuoksi varhaiskasvatuksen opettajien koulutuksen, tuen ja selkeiden pedagogisten rakenteiden vahvistaminen on välttämätöntä, jotta yhdenvertainen ja tutkimusperustainen seksuaalikasvatus toteutuu varhaiskasvatuksessa.

3.3.3 Varhaiskasvatuksen opettajan rooli

Varhaiskasvatuksen opettajalla on pedagoginen vastuu ryhmän toiminnasta, johon sisältyy myös seksuaalikasvatuksen toteuttaminen. Laadukkaan seksuaalikasvatuksen toteuttamisessa korostuu lisäksi moniammatillinen sekä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö. Jokainen lasten kanssa työskentelevä siirtää joko tahtomattaan tai tahallisesti arvojaan ja ajatuksiaan seksuaalisuudesta lapselle ja näin vaikuttaa lapsen turvallisuuden kokemukseen (Väestöliitto, 2024). On siis ensiarvoisen tärkeää, että opettaja tiedostaa seksuaalikasvatuksen tärkeyden ja keskeiset tavoitteet. Seksuaalikasvatuksen kontekstissa opettajalta vaaditaan erityisesti valmiutta kohdata lapsen kysymyksiä ja kokemuksia tavalla, joka tukee lapsen kehitystä ja suojaa lapsen oikeuksia.

Ingman-Friberg ym. (2016) korostavat perheiden ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten yhteistyön merkitystä, ja erityisesti arjessa läsnä olevien asioiden jakamista, joka vahvistaa lapsen saamaa laadukasta seksuaalikasvatusta. Lehn kollegoineen (2023) on tutkimuksessaan tuonut ilmi varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia seksuaalikasvatuksen toteuttamisesta. Tuloksista ilmenee aiheen olevan opettajien näkökulmasta yleensä henkilökohtainen, haastava, epänormaali ja jopa pelottava, mikä viittaa puutteelliseen osaamiseen ja tietoon lasten seksuaalisesta kehityksestä. Seksuaalikasvatuksen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa koetaan monesti siis haastavaksi ja epämiellyttäväksi, ja sen toteutus saattaa arjessa jäädä olemattomiin, jolloin opettajan vastuu laaja-alaisesta pedagogiikasta ei täyty. Myös Balter kollegoineen (2021) toteavat seksuaalikasvatusta toteutettavan varhaiskasvatuksen arjessa vain harvoin systemaattisesti ja johdonmukaisesti.

Kiljusen ja Salmivaaran (2022) tutkimus vanhempien käsityksistä varhaiskasvatusikäisen lapsen seksuaalisuudesta tuo esiin huoltajien näkökulmia, epävarmuuksia ja käsityseroja aiheesta. Tulosten mukaan osa huoltajista liittyy seksuaalikasvatuksen lähinnä turvataitoihin ja rajoihin, kun taas toiset korostavat uteliaisuutta, kehotuntemusta ja läheisyyttä. Myös Balter

ym. (2021) tuo tutkimuksessaan esiin epävarmuuden toteuttaa seksuaalikasvatusta vanhempien reaktioiden takia. Tällöin opettajan tehtävänä on rakentaa huoltajien kanssa avointa ja luottamuksellista yhteistyötä, mikä lisää ymmärrystä seksuaalikasvatuksen tavoitteista ja merkityksestä hyvinvoinnille. Kotona tapahtuvan seksuaalikasvatuksen keskinäisten erojen tasaamiseksi varhaiskasvatuksen opettajan ammatillinen osaaminen ja suhtautuminen muodostavat perustan lapsen seksuaalikasvatuksen turvalliselle ja kehityksellisesti oikea-aikaiselle toteutumiselle (WHO & BZgA, 2010). Kiljusen ja Salmivaaran (2022) tutkimuksessa esiin tulleet perheiden väliset erilaiset käsitykset ja suhtautumistavat lapsen seksuaalisuudesta sekä seksuaalikasvatuksesta kertovat ammattilaisten valtavasta merkityksestä lapsen tasa-arvoisen seksuaalikasvatuksen toteuttamisessa ja seksuaalisuuden kehittämisessä. Toisaalta perheiden ja ammattilaisten yhteistyö käytännössä voi kuitenkin olla haastavaa, kun ennakkoluulot, tabut ja väärät uskomukset voivat estää laadukkaan yhteistyön ja seksuaalikasvatuksen toteutumista (Ingman-Friberg ym. 2016).

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen metodologiset ratkaisut sekä tutkimusprosessin keskeiset vaiheet. Luku kuvaa tutkimuksen lähestymistavan, tutkimustehtävän ja -kysymykset, aineistonkeruun toteutuksen sekä aineistolähtöisen sisällönanalyysin etenemisen. Kuvauksen tavoitteena on tehdä tutkimusprosessista läpinäkyvä ja osoittaa, millaisilla prosesseilla aineistosta on systemaattisesti johdettu tutkimuskysymyksiin vastaavat tulokset.

4.1 Tutkimuksen lähestymistapa

Tämä tutkimus sijoittuu laadullisen tutkimuksen kentälle ja lähestyy ilmiötä fenomenologishermeneuttisesta näkökulmasta. Fenomenologinen lähestymistapa pyrkii ymmärtämään tutkittavien elämismaailmaa, ja kokemusten merkityksiä sellaisina kuin ne ilmenevät osallistujille (Laine, 2018). Fenomenologinen näkökulma tukee tutkimuksen tavoitetta kuvata varhaiskasvatuksen opettajien subjektiivisia kokemuksia ja käsityksiä omista valmiuksistaan kohdata arjen yllättäviä seksuaalikasvatustilanteita (Laine, 2018).

Tämän tutkielman aineiston analyysimenetelmäksi valikoitui aineistolähtöinen eli induktiivinen sisällönanalyysi. Tässä menetelmässä analyysi etenee aineistosta kohti teoreettisempaa ymmärrystä ilman ennalta määriteltyjä luokkia tai hypoteeseja (Elo & Kyngäs, 2008; Tuomi & Sarajärvi, 2018). Teoria ja käsitteet siis rakentuvat aineistosta käsin ilman valmiita oletuksia tai teoriaa (Eskola & Suoranta, 1998). Fenomenologisen lähestymistavan ja aineistolähtöisen sisällönanalyysin yhdistäminen mahdollistaa kokemusten syvällisen ymmärtämisen ja niiden systemaattisen jäsentämisen. Fenomenologia suuntaa huomion tutkittavien koettuun maailmaan, kun taas aineistolähtöinen analyysi rakentaa näistä kuvauksista tulkinnalliset kategoriat (Elo & Kyngäs, 2008).

Tutkimuksen analyysimenetelmäksi valikoitui juuri aineistolähtöinen sisällönanalyysi, sillä sen avulla voidaan tavoittaa varhaiskasvatuksen opettajien subjektiivisia kokemuksia ja käsityksiä valmiuksistaan kohdata seksuaalikasvatukseen liittyviä yllättäviä tilanteita arjessa. Tämänkaltaisessa tutkimusaiheessa on tärkeää antaa tilaa vastaajien omille kokemuksille ja merkityksenannoille ilman, että niitä rajataan ennalta määriteltyihin teoreettisiin kehyksiin. Menetelmä tukee siten tutkimuksen fenomenologista lähestymistapaa, jossa pyritään ymmärtämään ja kuvaamaan kokemuksia juuri sellaisina kuin ne ilmenevät osallistujille itselleen (Laine, 2018).

4.2 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tehtävänä on selvittää, millaisiksi varhaiskasvatuksen opettajat kokevat valmiutensa toteuttaa seksuaalikasvatusta arjen yllättävissä tilanteissa, esimerkiksi kun lapsi spontaanisti kertoo kohdanneensa seksuaalista sisältöä, kuten huoltajat harrastamassa seksiä tai pornografista materiaalia. Tutkimus on kiinnostunut siitä, minkälaisia valmiuksia ja toimintatapoja varhaiskasvatuksen opettajilla tällaisissa tilanteissa on, ja mitä tunteita tilanne herättää.

Tähän tehtävään pyritään löytämään vastauksia seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

1. Millaisiksi varhaiskasvatuksen opettajat kokevat valmiutensa toteuttaa seksuaalikasvatusta osana työtään?
2. Millaisia toimintatapoja vastaajalla on tilanteessa, jossa lapsi spontaanisti kertoo nähneensä seksuaalista sisältöä?
3. Mitä tunteita seksuaalikasvatuksen toteuttaminen herättää?

Kyselylomakkeen kysymykset on muotoiltu niin, että ne kartoittavat sekä konkreettisia toimintatapoja että vastaajan ajatuksia mahdollisista tilanteista, mikäli sellaista ei ole urallaan kokenut. Kysymykset soveltuvat aineistolähtöiseen analyysiin, sillä ne jättävät tilaa osallistujien omille tulkinnoille ja kuvauksille.

4.3 Tutkimusaineisto ja aineistonkeruu

Aineistonkeruun tavoitteena on tuottaa tutkimusaiheen ja -kysymysten näkökulmasta oleellista materiaalia (Elo ym., 2022). Tässä tutkimuksessa aineisto kerättiin sähköisellä Microsoft Forms-kyselyllä (liite 2), joka sisälsi esitietokysymysten jälkeen yhden kyllä/ei -kysymyksen ja kolme avointa kysymystä. Lomakkeen laatimisen jälkeen sen toimivuutta arvioitiin kandiseminaariryhmässä, jotta saatiin palautetta lomakkeen selkeydestä, kysymysten asettelusta ja ymmärrettävyydestä ennen lomakkeen lähettämistä tutkimuksen kohteena oleviin päiväkoteihin. Ennen aineistonkeruun aloittamista haettiin tutkimuslupa kaupungilta, jonka työntekijöihin tutkimus kohdistuu.

Lomakkeella ensimmäisenä varmistettiin osallistujien suostumus ja annettiin tietosuojatiedot ennen varsinaisten kysymysten esittämistä. Kysely lähetettiin suuren suomalaisen kaupungin varhaiskasvatusyksiköihin sähköpostitse siten, että yksiköiden johtajia pyydettiin välittämään linkki opettajille. Vastaamiseen asetettiin kriteeriksi, että vastaaja on työskennellyt varhaiskasvatuksen opettajan tehtävissä vähintään vuoden ajan, mutta

kyselyssä ei kerätty tarkkaa työkokemuksen määrää (ks. rajoitukset luvussa 6.5). Tähän rajaukseen päädyttiin, jotta vastaajilla olisi kokemuksia lomakkeen esimerkkitaapauksesta tai seksuaalikasvatuksesta yleisesti.

Kyselyyn vastasi yhteensä 19 varhaiskasvatuksen opettajaa, ja nämä vastaukset muodostavat tutkimuksen analysoitavan aineiston. Kyselylomakkeen käyttö mahdollisti nopean, tehokkaan ja laajempaan otokseen tähtäävän tiedonkeruun sekä antoi vastaajille mahdollisuuden vastata itselleen sopivana ajankohtana ja miettiä vastauksia etukäteen (Valli, 2018). Samalla menetelmä kuitenkin asettaa rajoituksia syvälliseen vuorovaikutukseen ja mahdollisuuteen kysyä tarkentavia kysymyksiä vastaajilta (Tuomi & Sarajärvi, 2018).

4.4 Laadullinen sisällönanalyysi

Laadullisen aineiston analysoinnin tavoitteena on muodostaa kerätystä aineistosta mielekäs, perusteltu kokonaisuus, jolla tuotetaan mahdollisimman rikas ja perusteltu tulkinta aiheesta sekä tehdään tutkittavasta aiheesta johtopäätöksiä (Puusa, 2020). Tämän tutkimuksen aineisto analysoidaan laadullista sisällönanalyysia käyttäen. Sisällönanalyysi on käytetyin laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmistä, ja se voidaan karkeasti jakaa kahteen ryhmään; aineistolähtöinen eli induktiivinen ja teorialähtöinen eli deduktiivinen sisällönanalyysi (Elo & Kyngäs, 2008). Nämä kaksi lähestymistapaa erottaa toisistaan niiden suhde teoriaan. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä aineistosta pyritään luomaan teoreettinen kokonaisuus, kun taas teorialähtöisessä sisällönanalyysissä valmis teoria toimii pohjana analyysin etenemiselle (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Analyysi voidaan toteuttaa myös yhdistämällä nämä kaksi menetelmää (Elo ym., 2022).

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on tutkimuksen analyysimenetelmä, jonka tavoitteena on systemaattisesti ja induktiivisesti tunnistaa, ryhmitellä ja abstrahoida aineistosta ilmiötä kuvaavia merkityksiä (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Sen tavoitteena on esittää tutkimusaineisto tiivistetysti, yksinkertaistetusti ja yleistetysti (Elo ym., 2022). Menetelmässä analyysi etenee aineistosta teoreettisempaan ymmärrykseen ilman valmiita luokittelurakenteita tai hypoteeseja. Tutkija siis tarkastelee aineistoa avoimesti ja muodostaa käsitteitä aineiston sisältämien merkitysten pohjalta (Elo ym., 2022). Tässä tutkimuksessa hyödynnettiin juuri aineistolähtöistä sisällönanalyysia, koska seksuaalikasvatukseen liittyvien valmiuksien, toimintatapojen ja tunteiden analysointi etukäteen laadituista teorioista ja käsitteistä käsin ei ole tarkoituksenmukaista. Luokittelu siis muodostetaan aineistosta nousevista määritelmistä ja analyysiyksiköistä, ja tätä kautta tutkimuksen tuloksena saadaan teoreettinen ymmärrys koetuista valmiuksista, toimintatavoista ja tunteista seksuaalikasvatusta vaativassa tilanteessa (Tuomi & Sarajärvi, 2018).

4.5 Aineiston analyysin vaiheet

Analyysiprosessi etenee vaiheittain ja on osin päällekkäinen tutkimuksen muiden vaiheiden kanssa. Sisällönanalyysin vaiheille on esitetty erilaisia määritelmiä, kuten Elon ja Kyngäksen (2008) määrittelemät analyysiprosessin päävaiheet: 1. valmistelu-, 2. analyysi-, ja 3. raportointivaihe. Puusan (2020) mukaan analyysiprosessi taas kattaa vaiheet 1. analyysiyksikön valinta, 2. aineistoon tutustuminen, 3. aineiston pelkistäminen, 4. aineiston kategorisointi ja teemoittelu sekä 5. tulkinta. Kylmä ja Juvakka (2007) määrittelevät erityisesti aineistolähtöisen analyysin vaiheiksi 1. yleiskuvan hahmottamisen aineistosta, 2. pelkistämisen, 3. ryhmittelyn ja 4. abstrahoinnin. Tässä luvussa analyysin vaiheet esitellään Elon ja Kyngäksen (2008) mallia mukaillen.

Ennen varsinaisen analyysin aloittamista prosessi aloitettiin valmistelemalla analysointi siirtämällä kyselyn vastaukset Forms-lomakkeelta kaksivaiheisella tunnistautumisella suojattuun Word-tiedostoon, johon on pääsy ainoastaan tutkimuksen tekijöillä. Vastaukset käytiin huolellisesti läpi useaan kertaan kokonaiskuvan muodostamiseksi samalla tehden huomioita aineistosta nousevista yhteneväisyyksistä ja eroavaisuuksista. Samalla karsittiin pois epäolennaisia vastauksia. Tämä aineiston huolellinen läpikäynti ja aineistoon perehtyminen vastaa Elon ja Kyngäksen (2008) mukaan valmisteluvaihetta, jonka tekemistä varsinaisen analyysin aloittaminen edellyttää. Lisäksi valmisteluvaiheessa on hyvä varmistaa, että tutkimuskysymykset ovat sellaisessa muodossa, että niihin saadaan vastauksia aineistosta (Elo ym., 2022). Tarvittaessa kysymyksiä voidaan vielä tarkentaa (Elo ym., 2022).

Valmisteluvaiheen jälkeen siirryttiin analyysivaiheeseen, jossa aineistolähtöinen analyysi alkaa edetä. Word-tiedostoon siirrettyssä aineistossa kunkin vastaajan vastaukset oli anonymisti numeroitu. Aineistoa käytiin läpi tutkimuskysymys kerrallaan ja siitä etsittiin kaikki tutkimuskysymyksiin vastaavat analyysiyksiköt. Analyysiyksiköt ryhmiteltiin erilleen käyttäen hyödyksi värejä, kuhunkin kysymykseen vastaaville analyysiyksiköille oma värinsä. Tätä vaihetta kutsutaan myös koodaukseksi (Elo ym., 2022). Lisäksi analysoinnissa hyödynnettiin post-it -lappuja, joille kirjattiin pelkistetyt analyysiyksiköt omaksi ryhmäkseen kunkin tutkimuskysymyksen alle. Lappujen hyödyntäminen auttoi jäsentämään ja ryhmittelemään vastauksia kohti tiivistyksiä ja alakategorioita. Laput säilytettiin huolellisesti ja hävitettiin asianmukaisesti heti analyysin valmistuttua.

Analyysivaiheen tavoitteena on saada aineistosta tiivistetty kokonaisuus (Elo & Kyngäs, 2008). Analyysiyksiköitä siis pelkistettiin poistamalla ylimääräiset täytesanat ja ryhmiteltiin sisällöllisten samankaltaisuuksien perusteella. Niin pelkistyksessä kuin koko analyysiprosessissa on tärkeää huomioida, ettei tule muokanneeksi vastauksen sisältöä tai ettei tutkija tee omaa tulkintaa vastauksesta (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tämän jälkeen

tiivistyksiä vertailtiin keskenään, ja niistä muodostettiin alakategorioita. Lopuksi alakategoriat abstrahoiitiin ylempään tason pääkategorioiksi, jotka ilmentävät vastauksia tutkimuskysymyksiin.

Kun analyysivaihe on huolellisesti tehty ja tarkistettu, siirrytään Elon ja kollegoiden (2022) esittelemään raportointivaiheeseen. Raportointivaiheessa aineistolähtöisen sisällönanalyysin tulokset esitetään selkeästi ja jäsennellysti niin, että lukija ymmärtää, miten analyysi on johtanut lopullisiin tuloksiin. Tällöin havaintoja ja tuloksia yhdistetään uskottavaksi ja perustelluksi kokonaisuudeksi (Puusa, 2020). Tämän tutkimuksen tulokset esitetään tutkimuskysymyksittäin pääluvussa 5. Raportoinnissa korostuu analyysin läpinäkyvyys, eli osoitetaan, miten analyysiyksiköt on pelkistetty ja ryhmitelty luokkiin (Elo ym., 2022). Johtopäätökset -pääluvussa (luku 6) tuloksia peilataan aiempaan tutkimukseen ja teoreettisiin lähtökohtiin, jolloin ne asettuvat laajempaan tieteelliseen kontekstiin (Elo ym., 2022).

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi mahdollisti, että tutkimustulokset perustuivat aidosti opettajien omiin kokemuksiin ja puhetapoihin, eikä niihin liitetty ennalta asetettuja käsitteellisiä rajoja. Näin analyysi tuki tutkimuksen tavoitteita tuoda esiin varhaiskasvatuksen opettajien kokemusten moninaisuus ja syvyys tilanteissa, joissa seksuaalikasvatus nousee esiin arjen kontekstissa.

Analyysiyksikkö	Pelkistetty analyysiyksikkö	Alakategoria	Pääkategoria	Yhdistävä kategoria
V5: "surua lapsen puolesta" V6: "suuttumusta ... lapsen puolesta" V6: "harmia lapsen puolesta" V14: "tilanne herätti huolta" V15: "tilanne herättäisi ... huolta lapsen voinnista"	Huoli lapsen hyvinvoinnista Huoli lapsen tilanteesta Suru lapsen kokemuksista Harmi lapsen puolesta	Huoli Suru Suuttumus	Lapsen suojeluun liittyvät tunteet	Tunteet
V1: "epävarmuutta omista taidoista" V3: "epävarmoja ... tuntemuksia" V10: "ahdistusta" V10: "pelkoa" V10: "voi jopa pelottaa" V13: "varmasti myös epävarmuutta" V16: "Tilanne olisi aika hirveä edes ajatuksen tasolla"	Epävarmuus omasta osaamisesta Puutteellinen osaaminen Ahdistus ja pelko Epävarmuus tilanteen hoitamisesta	Epävarmuus Ahdistus Pelko	Omaan osaamiseen liittyvät tunteet	
V1: "aiheuttaisi hämmennystä" V10: "vastaavat tilanteet hämmentävät" V10: "hämmennystä" V12: "hämmentynyt" V18: "kiusaantuneisuus" V18: "jännitys"	Jännitys tilanteen hoitamisesta Epämukavuus/haaste omien tunteiden kanssa Hämmennys	Hämmennys Kiusaantuneisuus Jännitys	Sosiaaliseen tilanteeseen liittyvät tunteet	

TAULUKKO 1. Esimerkki analyysin etenemisestä kohti yhdistävää kategoriaa "Tunteet"

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa esitellään tutkimusaineistosta nousseet keskeiset tutkimustulokset tutkimuskysymyksittäin. Tutkimusaineistosta nousseista vastauksista käytetään merkintöjä V1, V2, V3 ja niin edelleen, jotka kuvaavat vastaajia.

5.1 Varhaiskasvatuksen opettajien kokemukset valmiuksistaan

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli kartoittaa varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia valmiuksistaan toteuttaa seksuaalikasvatusta osana työtään varhaiskasvatuksessa. Kysymys korosti nimenomaan vastaajien kokemusta omista valmiuksistaan, ei objektiivista osaamisen tasoa. Koetuissa valmiuksissa ilmeni huomattavia eroja vastaajien välillä. Analyysin perusteella vastauksista nousi esiin kaksi pääkategoriaa: 1) **Hyvät valmiudet** ja 2) **Heikot valmiudet**.

Yhdistävä kategoria	Pääkategoria	Alakategoria
Valmiudet	Hyvät valmiudet	Pedagoginen osaaminen Avoin asenne Koulutuksen tuoma valmius Riittävä osaaminen
	Heikot valmiudet	Itsevarmuuden puute Puutteellinen koulutus Kokemuksen puute

TAULUKKO 2. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen analyysissä muodostuneet alakategoriat, pääkategoriat ja yhdistävä kategoria

5.1.1 Hyvät valmiudet

Toiseksi pääkategoriaksi ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla nousi *hyvät valmiudet*. Hyviä valmiuksia kuvaavat vastaukset sisälsivät muun muassa mainintoja riittävästä osaamisesta, aiemmasta kokemuksesta haastavista keskusteluista, luontevasta

suhtautumisesta seksuaalisuuteen ja sen puheeksi ottamiseen sekä tiimin tai koulutuksen tarjoamasta tuesta. Esimerkiksi yksi vastaaja kuvasi valmiuksiaan seuraavasti:

"Ihan hyväksi. Minulla on paljon kokemusta haastavista asioista keskustelemisesta..."
(V4)

Toinen vastaaja taas korosti luontevaa suhtautumista aiheeseen:

"Minulle seksuaalisuus ja siitä puhuminen ovat luontevia ja osaan ottaa keskustelukumppanin ikätason huomioon." (V6)

Lisäksi analyysiyksiköissä nousi esiin pedagoginen osaaminen:

"Melko hyväksi, huomioin lapsen ikä- ja kehitystason." (V12)

Useampi vastaaja myös mainitsi koulutuksen tai työyhteisön tuen valmiuksia vahvistavaksi tekijäksi, kuten:

"Hyväksi. Tiimiltä saa apua." (V9)

"Minulla on seksuaalineuvojan koulutus, joten pystyisin toimimaan tilanteessa oikealla tavalla." (V17)

Vastaajista yhteensä yhdeksän kuvasi valmiutensa hyväksi, ihan hyväksi tai melko hyväksi. Lisäksi yksi vastaaja arvioi valmiutensa kouluarvosanalla "7/10", mikä luokiteltiin hyviin tai melko hyviin valmiuksiin.

5.1.2 Heikot valmiudet

Heikkoja valmiuksia kuvattiin vastauksissa ilmauksilla "heikko", "aika heikko", "melko epävarma" tai ilmaisuilla, jotka viittasivat puutteelliseen koulutukseen, kokemattomuuteen tai epävarmuuteen toimia lain näkökulmasta. Esimerkiksi:

"Vielä melko epävarmaksi." (V3)

"Heikoksi. Koulutusta vähän." (V10)

"Tässä hetkessä ajateltuna aika heikoiksi." (V16)

Eräs vastaaja liitti epävarmuuden lainsäädännön tuntemattomuuteen:

"En ole aivan varma, osaisinko välittömästi toimia tilanteessa oikein lapsen edun tai lainsäädännön näkökulmasta." (V13)

Myös vastaus, jossa mainittiin ”ruosteessa” oleminen, kuvasi valmiuksien heikkoutta johtuen tilanteiden harvasta kohtaamisesta:

”Tilanteita on onneksi harvoin, mutta sen takia valmiudet ovatkin ehkä hieman ruosteessa.” (V14)

Lisäksi viidessä vastauksessa ei kuvattu valmiuksia tai niiden tasoa lainkaan. Vastaukset viittasivat esimerkiksi siihen, että valmiudet ovat jääneet heikoiksi pelkkien opintojen pohjalta, mutta nykytilanteen valmiuksia ei arvioitu, esimerkiksi:

”Ilman elämäkokemusta ja omatoimista opiskelua tilanne olisi pelkän opettajankoulutuksen varassa saattanut olla vähintäänkin epämieluisa” (V8)

Nämä vastaukset jätettiin pääkategorioiden ulkopuolelle, koska niissä ei annettu analysoitavissa olevaa kokemusta valmiuksista.

5.2 Toimintatavat lapsen kertoessa seksuaalisesta sisällöstä

Toinen tutkimuskysymys kohdistui erityisesti siihen, mitä konkreettisia keinoja varhaiskasvatuksen opettajat käyttävät tilanteissa. Toimintatavoissa korostui samat konkreettiset toimet useissa vastauksissa, mutta toisaalta tuloksissa esiintyy myös vahvasti toisistaan poikkeavia ja jopa päinvastaisia toiminta- ja reagointitapoja. Vastausten pohjalta muodostui neljä pääkategoriaa: 1) **Ilmapiirin luominen**, 2) **Monialainen ja -ammattillinen yhteistyö**, 3) **Kasvatustilanteet lapsen kanssa** ja 4) **Huoltajayhteistyö**.

Yhdistävä kategoria	Pääkategoria	Alakategoria
Toimintatavat	Turvallisen ilmapiirin luominen	Opettajan suhtautuminen Turvallisuuden luominen
	Monialainen ja -ammattillinen yhteistyö	Kollegiaalinen yhteistyö Viranomaisyhteistyö Asiantuntijayhteistyö
	Kasvatustilanteet lapsen kanssa	Lapsen tunteiden selvittäminen Ikätasoinen selittäminen Kahdenkeskinen keskustelu lapsen kanssa Turvataidot
	Huoltajayhteistyö	Keskustelu huoltajien kanssa Huoltajien tukeminen seksuaalikasvatuksessa

TAULUKKO 3. Toisen tutkimuskysymyksen analyysissä muodostuneet alakategoriat, pääkategoriat ja yhdistävä kategoria

5.2.1 Ilmapiirin luominen

Turvallisen ilmapiirin luominen eri keinoin nousi aineistossa keskeiseksi toimintatavaksi tilanteissa, joissa lapsi kertoo nähneensä seksuaalista sisältöä. Pääkategoria jakautui kahteen alakategoriaan: *Opettajan suhtautuminen* sekä *Turvallisuuden rakentaminen*.

Opettajan suhtautumiseen liittyvissä analyysiyksiköissä korostuivat rauhallinen, neutraali ja johdattelematon tapa suhtautua asiaan ja kohdata lapsi. Useat vastaajat kuvasivat pyrkivänsä pitämään kasvojen ilmeen neutraalina, toimimaan mahdollisimman neutraalisti sekä kuuntelemaan rauhallisesti, jotta lapselle ei syntyisi kokemusta paheksunnasta, syyllistämistä tai siitä, että hänen kertomuksensa olisi aikuiselle kiusallinen tai haastava. Opettajan neutraalia ja rauhallista suhtautumista kuvattiin esimerkiksi seuraavilla ilmaisuilla:

”Toimisin mahdollisimman neutraalisti.” (V1)

”Kasvojen ilmeen pyrkisin pitämään neutraalina.” (V4)

”Yritän pysyä mahdollisimman rauhallisena.” (V10).

Näillä ilmaisuilla vastaajat kuvasivat pyrkimystään siihen, ettei lapsi kokisi kertomustaan vääräksi, paheksuntaa herättäväksi tai kiusaannuttavaksi. Rauhallinen kohtaaminen nähtiin keskeisenä osana ammatillista sensitiivisyyttä.

Turvallisen ilmapiirin rakentamista puolestaan kuvattiin ilmaisuilla, joissa painottui ajatus turvallisen aikuisen roolista. Esimerkiksi:

”Kiittäisin lasta luottamuksesta ja siitä, että hän on kertonut minulle asiasta.” (V7)

”Oma roolini vastaavassa tilanteessa olisi erityisesti olla se turvallinen aikuinen.” (V15)

Turvallisuuden rakentaminen näkyi myös konkreettisina tekoina, kuten lapsen viemisenä rauhalliseen paikkaan kahdenkeskistä keskustelua varten:

”Veisin myös lapsen sivummalle muista lapsista jotta pystyisi puhumaan kahden kesken.” (V1)

”Haluaisin käydä asian läpi lapsen kanssa kahdestaan.” (V5)

”Ottaisin lapsen sivuun ja keskustelisin lapsen kanssa hänen kertomastaan.” (V7)

Lisäksi turvallisuuden tunnetta tuettiin kertomalla lapselle, että hänen kertomansa on tärkeää ja sallittua:

”Osoittaisin lapselle, että oli hyvä, että hän kertoi.” (V4)

”Kiittäisin lasta luottamuksesta ja siitä, että hän on kertonut minulle asiasta.” (V7)

5.2.2 Monialainen ja -ammattillinen yhteistyö

Monialainen ja moniammatillinen yhteistyö nousi aineistossa esiin toimintatapana, jota varhaiskasvatuksen opettajat hyödynsivät erityisesti tilanteissa, joissa lapsen kertoma herätti huolta, epäselvyyttä tai viittasi mahdolliseen tarkoitukselliseen alistamiseen seksuaaliselle sisällölle. Yhteistyötahoiksi mainittiin tiimi ja esihenkilö, varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo), neuvola ja lastensuojelun konsultointi sekä tarvittaessa lastensuojeluilmoituksen tekeminen. Alakategorioiksi näistä muodostui *Kollegiaalinen yhteistyö työyhteisössä*, *Viranomaisyhteistyö* ja *Asiantuntijayhteistyö*.

Aineistossa korostunut kollegiaalinen työyhteisön tuki ja tiimityö nähtiin luontevimpana toimintatapana lapsen kertoessa kohdanneensa seksuaalista sisältöä. Kollegiaaliseen yhteistyöhön kuuluu päiväkodin sisäinen yhteistyö eli pääasiassa tiimi ja esihenkilö. Vastaajat kuvasivat puheeksi ottoa tiimissä tai esihenkilön kanssa muun muassa seuraavasti:

”Ottaisin asian esille tiimissä/johtajan kanssa.” (V4)

”Juttelisin myös muiden tiimini työntekijöiden kanssa asiasta, että miten selittää lapselle.” (V19)

Toiseksi yhteistyötä tehtiin moniammatillisen tiimin kanssa silloin, kun lapsen kertomaan liittyi epävarmuutta, toistuvuutta tai huolta herättäviä piirteitä. Erityisesti vastauksissa nousi

lastensuojelun kanssa tehtävä yhteistyö viranomaisyhteistyötahona. Osa vastaajista kertoi alhaisesta kynnyksestä lastensuojelun konsultoinnille:

”Tekisin suoraan lastensuojeluilmoituksen ilmoittamatta vanhemmille (jos epäilisin että lapsi on tarkoituksellisesti altistunut seksuaaliselle sisällölle)” (V4)

”Tarvittaessa konsultoisin kollegoja ja lastensuojelua.” (V7)

”Arvioin vaatiiko tilanne lastensuojeluilmoituksen tekemistä” (V9)

”Lapsen näkemän materiaalin luonteesta riippuen ... tarpeen tullen myös lastensuojeluun.” (V15)

Kolmanneksi osa vastaajista kuvasi moniammatillista yhteistyötä osana laajempaa toimintakulttuuria, jossa opettaja toimii tiiviisti eri ammattilaisten kanssa hyödyntäen jokaisen erityisosaamista asiantuntijayhteistyönä. Erityisesti nousi varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja neuvolan konsultointi:

”Aina on myös hyvä muistaa moniammatillinen yhteistyö ... apua voi pyytää muulta henkilökunnalta ja myös esim. veolta, vaka-sosionomilta, miksei neuvolastakin.” (V1)

”Tarvittaessa veon konsultointi ja asian vieminen eteenpäin” (V14)

”Meillä on tilanteen vaatiessa hyvät valmiudet myös muuhun moniammatilliseen yhteistyöhön (koulupsykologi, kuraattori, neuvola).” (V15)

5.2.3 Kasvatustilanteet lapsen kanssa

Kasvatustilanteet lapsen kanssa -pääkategoria kuvaa konkreettisia, välittömiä toimintatapoja, joita opettajat käyttävät lapsen kertoessa kohdanneensa seksuaalista sisältöä. Näissä tilanteissa korostui erityisesti alakategorioiksikin muodostuneet *Lapsen tunteiden selvittäminen, Ikätasoinen selittäminen, Kahdenkeskinen keskustelu lapsen kanssa* sekä *Turvataitojen vahvistaminen*. Vastaukset osoittavat, että opettajat pyrkivät sekä purkamaan lapsen kokemusta että asettamaan sen turvallisiin ja ymmärrettäviin kehyksiin lapsen ikä- ja kehitystaso huomioiden.

Keskeiseksi toimintatavaksi nousi lapsen tunteiden selvittäminen, jota kuvattiin useissa vastauksissa. Opettajat ilmaisivat kysyvänsä lapselta esimerkiksi:

”Kysyisin tilanteesta ... lähinnä mitä tunteita se lapsessa herätti.” (V3)

”Miltä hänestä tuntui siinä tilanteessa.” (V16)

Tunteiden selvittäminen nähtiin lähtökohtana sille, miten keskustelua jatketaan ja millaista tukea lapsi tarvitsee.

Toinen olennainen teema oli ikätasoinen selittäminen, jossa lapselle annettiin ymmärrettävää tietoa tapahtumista ilman tarpeettomia yksityiskohtia. Esimerkiksi useat vastaajat kuvasivat puhuvansa siitä, että seksi on aikuisten välistä läheisyyttä:

”Sanoisin, että ompa ihanaa että vanhempasi pitävät toisistaan niin paljon, että haluavat olla lähekkäin ja ihokosketuksessa” (V6)

”Sanoisin, että aikuiset joskus tekevät niin kun tykkäävät toisesta oikein paljon.” (V18)

Myös pornografisen materiaalin kohdalla osa vastaajista kertoi selittävänsä lapselle, ettei materiaali ole tarkoitettu lasten katsottavaksi:

”Keskustelisin siitä, että tuollainen sisältö on vain aikuisille” (V6)

”Kertoisin, että on olemassa paljon sellaista kuvamateriaalia ja videoita, joita ei ole tarkoitettu lapsille.” (V7)

Tällaiset selitykset toimivat lapsen kokemusta jäsentävinä, rauhoittavina ja ymmärrystä lisäävinä.

Kolmantena toistuvana toimintatapana nousi kahdenkeskinen keskustelu lapsen kanssa, jotta lapsi voi puhua luottamuksellisesti ja ilman ryhmän painetta. Esimerkiksi:

”Haluaisin käydä asian läpi lapsen kanssa kahdestaan.” (V5)

Tämä tukee sekä lapsen yksityisyyden suojaa että turvallisen vuorovaikutussuhteen muodostumista.

Lisäksi kasvatustilanteissa näkyi turvataitojen vahvistaminen. Erityisesti turvataitojen vahvistamista pidettiin tärkeänä, kun lapsen kertoma viittasi toistuviin tilanteisiin tai epämukavuuteen. Tämä ilmeni esimerkiksi näin:

”Ottaisin myös lapsiryhmässä puheeksi turvataidot, että jos lapsi näkee jotain mikä on ällöttävää, kummallista, pelottavaa tai mietityttää, niin kertoo asiasta aikuiselle.” (V19)

Kokonaisuutena kasvatustilanteet lapsen kanssa -pääkategoria korostaa opettajan sensitiivistä ja lapsilähtöistä toimintaa, jossa yhdistyvät tunteiden kuuntelu, ymmärrettävä keskustelu, luottamuksellisuus ja lapsen kokemuksen kunnioittaminen. Analyysiyksiköissä ilmeni myös keskenään ristiriitaisia vastauksia tutkimuskysymykseen, kun analyysiyksiköissä tuli ilmi sekä *”en milloinkaan sivuuttaisi” (V7)* ja *”en ehkä huomioisi asiaa ollenkaan” (V5)*.

5.2.4 Huoltajayhteistyö

Huoltajayhteistyö nousi aineistossa keskeiseksi toimintatavaksi lapsen kertoessa nähneensä seksuaalista sisältöä. Vastauksissa korostui alakategorioiksi muodostuneet *Huoltajien tukeminen seksuaalikasvatuksessa* ja *Keskustelu huoltajien kanssa*. Lähes jokaisessa vastauksessa korostui tavoite siitä, että perhe saa tietoa lapsen kokemuksesta, aihetta käsiteltäisiin kotona ja tarvittaessa vahvistetaan lapsen turvallisen mediankäytön rajoja.

Huoltajien tukeminen seksuaalikasvatuksessa näkyi vastauksissa erityisesti tilanteissa, joissa lapsen kertoma liittyi pornografiseen materiaaliin, suunnittelemattomaan altistumiseen tai tilanteisiin, joissa lapsen reaktiot herättivät huolta. Useat vastaajat kuvasivat konkreettisia tapoja tukea huoltajia lapsen suojaamisessa ja seksuaalikasvatuksessa.

Eräs vastaaja kertoi, että jos vanhempi on hämmentynyt ja pahoillaan lapsen näkemästä:

"Voitaisiin keskustella, miten suojata puhelin/media/estää, ettei lapsi sellaista pääse näkemään." (V19)

Toisissa vastauksissa korostui huoltajien ohjaaminen jatkamaan keskustelua kotona lapsen kanssa, mikä näkyi esimerkiksi ilmauksessa:

"Kannustaisin keskustelemaan yhdessä lapsen kanssa mitä on tapahtunut." (V3)

Yksi voimakkaimmin esiin nousseista toimintatavoista oli keskustelu huoltajien kanssa. Lähes kaikki vastaajat kuvasivat ottavansa lapsen kertomukset esiin huoltajien kanssa, osa mainitsi puheeksi ottamisen mahdollisimman hienovaraisella ja kunnioittavalla tavalla. Esimerkiksi eräs vastaaja kuvasi toimivansa *"sensitiivisellä otteella"* (V1), mikä korostaa tiedostuksen aiheen arkaluontoisuudesta. Useat vastaajat myös mainitsivat vanhempien kanssa käytävän keskustelun ylipäätään:

"Toki kertoisin tästä myös vanhemmille." (V2)

"Miettisin miten asiasta keskustelisin vanhemman kanssa." (V4)

"Ottaisin asian puheeksi vanhemman/huoltajan kanssa." (V7)

"Ottaisin vanhemman kanssa asian puheeksi." (V19)

Huoltajayhteistyö siis rakentui vastauksissa toisiaan täydentävistä ulottuvuuksista; opettajien tarjoamasta tuesta huoltajille sekä sensitiivisestä, luottamuksellisesta keskustelusta, jonka tavoitteena oli vahvistaa lapsen hyvinvointia ja turvallisuutta niin kotona kuin varhaiskasvatuksessa.

5.3 Seksuaalikasvatukseen liittyvät tunteet

Kolmas tutkimuskysymys selvitti seksuaalikasvatustilanteiden herättämiä tunteita. Vastauksista nousi yhdeksän eri tunnetta: huoli, suuttumus, suru, hämmennys, ahdistus, pelko, kiusaantuneisuus, epävarmuus ja jännitys. Pääkategorioiksi näistä tunteista muodostui 1) **Lapsen suojeluun liittyvät tunteet**, 2) **Omaan osaamiseen liittyvät tunteet** ja 3) **Sosiaaliseen tilanteeseen liittyvät tunteet**.

Aineistossa esiintyi myös useita tilanteisiin viittaavia ilmauksia, joita ei nimetty varsinaisiksi tunteiksi, mutta jotka kuvasivat opettajien kokemusta tilanteesta. Tällaisia olivat esimerkiksi "aika neutraaleja", "epämukavuus", "en kiusaannu" sekä "vähän haastavia tunteita". Nämä ilmaisut täydentävät varsinaisia tunteita ja kuvaavat tilanteeseen liittyvää hienovaraista tunnereaktiota, mutta jäävät varsinaisen kategorisoinnin ulkopuolelle.

Yhdistävä kategoria	Pääkategoria	Alakategoria
Tunteet	Lapsen suojeluun liittyvät tunteet	Huoli, suru, suuttumus
	Omaan osaamiseen liittyvät tunteet	Epävarmuus, ahdistus, pelko
	Sosiaaliseen tilanteeseen liittyvät tunteet	Hämmennys, kiusaantuneisuus, jännitys

TAULUKKO 4. Kolmannen tutkimuskysymyksen analyysissä muodostuneet alakategoriat, pääkategoriat ja yhdistävä kategoria

5.3.1 Lapsen suojeluun liittyvät tunteet

Eryteisesti huoli, suuttumus ja suru liitettiin vastauksissa herääviksi lapsen kokemuksesta. Nämä tunteet siis heijastivat opettajan huolta lapsen hyvinvoinnista ja halua suojella lasta sopimattomalta sisällöltä. Ensimmäiseksi alakategoriaksi siis muodostui *Lapsen suojeluun liittyvät tunteet*. Selvästi yleisin tunne vastauksissa oli huoli. Sitä kuvattiin esimerkiksi näin:

"Tilanne herätti huolta. Lapsia tulisi suojella materiaalilta, joka kuuluu aikuisuuteen."
(V14)

"Ajattelisin, että tilanne herättäisi minussa ensisijaisesti huolta lapsen voinnista." (V15)

Osa vastaajista kuvasi myös suruun liittyviä tunteita lapsen puolesta:

"Aiheuttaisi hämmennystä ja surua lapsen puolesta." (V5)

Vastauksissa esiintyi myös suuttumusta, erityisesti tilanteissa, joissa altistus vaikuttaa toistuvammalta tai valvomattomalta:

”Pornografisen sisällön suhteen saattaisin tuntea suuttumusta ja harmia lapsen puolesta.” (V6)

5.3.2 Omaan osaamiseen liittyvät tunteet

Epävarmuus, ahdistus ja pelko taas liittyvät siihen, miten opettaja kokee omat valmiutensa, osaamisensa ja kykynsä toimia seksuaalikasvatusta vaativassa tilanteessa. Erityisesti vastauksissa nousi esiin epävarmuus koulutuksen ja lainsäädännön tuntemuksen puutteesta. Pelko ja ahdistus taas liittyivät usein siihen, osaako toimia tilanteessa oikein ja miten tilanne tulisi hoitaa. Nämä tunteet muodostivat alakategorian *Omaan osaamiseen liittyvät tunteet*. Tunteet kohdistuivat siis lapsen sijaan enemmän opettajan omaan ammatilliseen epävarmuuteen. Epävarmuus nousi vahvasti esille:

”Myös epävarmuutta omista taidoista voisi herätä.” (V1)

”Hieman epävarmoja.” (V3)

”Kokisin varmasti myös epävarmuutta.” (V13)

Vastauksissa kuvattiin myös pelkoa ja ahdistusta:

”Tilanne olisi aika hirveä edes ajatuksen tasolla.” (V16)

”Huolta, ahdistusta, pelkoa, hämmennystä.” (V10)

5.3.3 Sosiaaliseen tilanteeseen liittyvät tunteet

Kolmannen alakategorian *Sosiaaliseen tilanteeseen liittyvät tunteet* muodostavat hämmennys, kiusaantuneisuus ja jännitys. Nämä tunteet liittyvät erityisesti tilanteen yllättävyyteen, intiimiyteen ja siihen, että aihe voi osalle vastaajista olla tabu. Näitä tunteita yhdistää se, että ne kuvastavat epämukavuutta tilanteen sosiaalisen asetelman näkökulmasta, eivätkä liity suoranaisesti opettajan osaamiseen tai lapsen kokemukseen. Hämmennys ja kiusaantuneisuus nousivat esiin usein kysyttäessä tilanteen herättämiä tunteita:

”Varmasti aiheuttaisi hämmennystä” (V1)

”Hämmennystä” (V5, V10)

”Usein vastaavat tilanteet hämmentävät” (V10)

”Tilanne hämmentää” (V10)

”Kiusaantuneisuus” (V18)

6 POHDINTA

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvatuksen opettajien kokemia valmiuksia, toimintatapoja ja tunteita, joita herää seksuaalikasvatusta vaativassa tilanteessa, esimerkiksi, kun lapsi spontaanisti kertoo nähneensä huoltajat harrastamassa seksiä tai pornografista materiaalia. Seuraavissa alaluvuissa tarkastellaan tutkimuksen tuloksia suhteessa aiempiin suomalaisiin ja kansainvälisiin tutkimuksiin. Tuloksia tarkastellaan tutkimuskysymyksittäin valmiuksien, toimintatapojen ja tunteiden näkökulmista.

6.1 Tutkimustulokset suhteessa aiempaan tutkimukseen

Tuloksista ilmeni, että moni vastaajista ei ollut työuransa aikana kohdannut kyselylomakkeessa kuvattuja tilanteita. Kyselylomakkeen käyttö ja kysymysten muotoilu mahdollisti kuitenkin vastaamisen myös siinä tilanteessa, ettei vastaaja ole kokenut kyseisiä tilanteita. Tuloksista kävi ilmi, että varhaiskasvatuksen opettajat kokevat valmiutensa toteuttaa seksuaalikasvatusta keskimäärin ”ihan hyväksi”, jonka voidaan tulkita tarkoittavan riittävää valmiutta. Valmiuksia kuitenkin kerrottiin vahvistavan mahdollinen lisäkoulutus ja aiemmat keskustelut aiheesta työuran aikana tai omien lasten kanssa. Pelkän varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen pohjalta valmiuksien todettiin jäävän heikoiksi. Seksuaalikasvatuksen toteuttaminen herätti vastaajissa voimakkaita tunteita, kuten ahdistusta, hämmennystä ja jopa suuttumusta. Osa vastaajista koki aiheen neutraalina. Keskeisiksi toimintatavoiksi nousi moniammatillinen yhteistyö, yhteistyö huoltajien kanssa, aiheen käsittely ja keskustelu lapsen kanssa sekä turvallisen ilmapiirin luominen opettajan oman toiminnan avulla.

6.1.1 Valmiudet

Bildjuschkin (2015) määrittelee seksuaalikasvatuksen tavoitteiksi hyvän seksuaaliterveyden ja -hyvinvoinnin edistämisen, itsemääräämisoikeuden vahvistamisen sekä oman seksuaalisuuden arvostamisen ja mahdollisuuden pohtia sukupuolta ja seksuaalisuutta. Aineistossa opettajien valmiudet seksuaalikasvatuksen toteuttamiselle näyttäytyivät kuitenkin selkeästi kahtiajakautuneina. Osa vastaajista koki valmiuksiensa olevan hyvät, kun taas toiset kuvasivat osaamistaan heikoksi tai epävarmaksi. Vain kaksi vastaajaa kertoi syventäneensä osaamistaan opettajakoulutuksen jälkeen, mikä osoittaa lisäkoulutautumisen olevan toistaiseksi vähäistä. Vastausten kahtiajako osoittaa, että opettajien osaamisessa ja

itsevarmuudessa on merkittäviä eroja. Tämä voi heijastua seksuaalikasvatuksen toteuttamiseen käytännön työssä. Tulosten perusteella voidaan päätellä, että osa valmiuksista on karttunut työelämässä, ja yksilölliset erot selittyvät pitkälti opettajien omalla aktiivisuudella ja kiinnostuksella aihetta kohtaan. Se, että osa vastaajista ei osannut arvioida valmiuksiaan lainkaan voi puolestaan kertoa aiheen vieraudesta, koulutuksen puutteesta tai kokemuksen vähäisyydestä käytännön tilanteissa.

Norrena (2021) korostaa opettajan roolia haastavien ja yllättävien vuorovaikutustilanteiden käsittelijänä. Hän huomauttaa, että opettajalla ei usein tule vastaan työuransa aikana useampaa täysin samanlaista tilannetta, jolloin opettaja joutuu luomaan jatkuvasti uusia tapoja reagoida ja toimia haastavissa vuorovaikutustilanteissa. Seksuaalikasvatukseen liittyvät tilanteet ovat usein juuri tällaisia haastavia vuorovaikutustilanteita, jolloin valmiuksien merkitys toimia yllättävässä tilanteessa korostuu. Bildjuschkin (2015) korostamien tavoitteiden toteutuminen edellyttää varhaiskasvatuksen opettajalta riittäviä valmiuksia seksuaalikasvatuksen toteuttamiseksi sekä kohdata ja käsitellä seksuaalisuuteen liittyviä teemoja osana kasvatustyötä. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella juuri näitä valmiuksia ja tuoda esiin niiden nykytilaa varhaiskasvatuksen kontekstissa.

Seksuaalikasvatus on aiheena melko tunnelatautunut ja siihen liittyy paljon ennakkoluuloja. Tuloksissa nousseet heikot valmiudet selittyvät usein epävarmuudella. Ennakkoluulojen, tabujen ja puutteellisten valmiuksien on todettu heikentävän seksuaalikasvatuksen toteutumista (Lehn ym., 2023). Epävarmuutta lisää myös pelko vanhempien reaktioista, mikä nousee esiin myös Kiljusen ja Salmivaaran (2022) tutkimuksessa. Ruokosuo ja Nousiainen (2025) sekä Metsävainio (2021) tuovat lisäksi ilmi, että juuri ennakkoluulot ja häpeä tukahduttavat seksuaalikasvatuksen toteuttamista.

Heikoille valmiuksille keskeinen selittäjä on vastauksista noussut puutteellinen koulutus. Tulokset osoittavat, että lisäkoulutus ja työyhteisön tuki ovat valmiuksia vahvistavia tekijöitä. Tämä on todettu myös Balterin ym. (2016) tutkimuksessa, jonka mukaan opettajat kaipaavat lisää koulutusta ja selkeitä toimintamalleja laadukkaan seksuaalikasvatuksen toteuttamiseksi. Myös Eskelinen ja Itäkare (2020) nostavat esiin yhdenmukaisten ohjeistusten puutteet varhaiskasvatussuunnitelmissa, mikä voi heikentää seksuaalikasvatuksen laatua ja toteuttamista. Vaihtelevat valmiudet heijastavat suomalaisen varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen rakenteellisia ja sisällöllisiä eroja. Tutkinto-ohjelmien painotukset eroavat toisistaan, eikä seksuaalikasvatusta mainita useimmissa erillisenä sisältönä. Tämä heijastuu tuloksissa ilmenevään epävarmuuteen ja riittämättömiin valmiuksiin ja viittaa siihen, ettei seksuaalikasvatus ole vielä vakiintunut osaksi varhaiskasvatuksen opettajan koulutuksen

ydinsisältöjä. Tämä tutkimus siis täydentää ja tukee aiempaa tietoa osoittamalla, että valmiuksien taustalla vaikuttavat sekä henkilökohtaiset että rakenteelliset tekijät.

6.1.2 Toimintatavat

Aineiston perusteella opettajien toimintatavat lapsen kertoessa seksuaalisesta sisällöstä olivat moninaisia ja kuvasivat erilaisia lähestymistapoja tilanteen käsittelyyn. Tutkimuksen tuloksista nousi esiin voimakkaita eroja ja ristiriitoja toimintatavoissa. Aiemman tutkimuksen perusteella tämä tulos oli odotettava, sillä esimerkiksi Cheung kollegoineen (2020) sekä Eskelinen ja Itäkare (2020) korostavat, että seksuaalikasvatuksen toteutus käytännössä on tyypillisesti epäyhtenäistä ja ohjeistuksessa on puutteita. Vaikka aiemman tutkimuksen perusteella esimerkiksi Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus, 2022) ohjeistukset seksuaalikasvatuksen toteuttamiselle ovat epäselviä tai puutteellisia, useat tämän tutkimuksen vastaajista kuvasivat sensitiivisiä, laadukkaita pedagogisia toimintatapoja, kuten lapsen tunteiden kysymistä ja sanoittamista, avointa keskustelua ja neutraalin suhtautumisen tärkeyttä. Osa vastaajista siis toimii selkeästi rohkeammin ja laadukasta pedagogiikkaa toteuttaen omista ennakkoluuloista huolimatta, kuin aiempi tutkimus antaa ymmärtää.

Aineistosta nousi esiin havainto siitä, että vaikka aihe voi herättää aikuisissa epävarmuutta tai kiusaantuneisuutta, opettajat tunnistavat turvallisuuden merkityksen ja korostavat vuorovaikutusta ja lapsen emotionaalista tukemista toimintatapoja pohdittaessa. Varhaiskasvatusikäisten lasten seksuaalikasvatuksessa korostuvat tunnetaitoihin kuuluvat tunteiden sanoittaminen, tunteiden sietäminen sekä tunteidenkäsittelyn harjoittelu (Ingman-Friberg & Cacciatore, 2016). Tulokset osoittavat, että monet varhaiskasvatuksen opettajat pitävät tärkeänä lapsen tunteiden sanoittamista, kuuntelua ja turvallisen ilmapiirin luomista. Tunnetaitojen harjoittelun merkitys korostuu aineistosta nousseissa vastauksissa. Erityisesti esiin nousivat lapsen kanssa käytävä keskustelu, lapsen tunteiden kysyminen, asioiden sanoittaminen lapselle sekä lapsen kuunteleminen. Myös Cheungin ja kollegoiden (2020) tutkimus tukee näitä aineistosta nousseita havaintoja. Cheungin ym. (2020) tutkimus tuokin esiin, että kun opettajat tunnistavat seksuaalikasvatuksen hyödyt ja tarpeen lapsen tukemiselle, he ovat valmiimpia kohtaamaan lapsen sensitiivisesti. Lisäksi Ingman-Friberg ja Cacciatore (2016) korostavat tunnetaitojen harjoittelua keskeisenä osana seksuaalikasvatusta. Myös Cacciatore ym. (2016) nostaa esiin, että turvataidot ja turvallinen vuorovaikutus ovat seksuaalikasvatuksen ytimessä. Myös WHO:n ja BZgA:n (2010) sekä UNESCO:n (2018) mukaan aikuisen sensitiivinen toiminta ja lapsen kohtaaminen avoimesti ovat edellytyksiä laadukkaalle seksuaalikasvatukselle.

Vastausten perusteella myös huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö koettiin tärkeäksi toimintatavaksi. Keskustelua aikuisten välillä pidettiin merkityksellisenä lapsen hyvinvoinnin ja kasvatusyhteistyön kannalta. Myös yhteistyö tiimin ja esihenkilön kanssa korostui useissa vastauksissa. Toisaalta useissa vastauksissa ilmeni huolta lapsen mahdollisesta tahallisesta altistamisesta pornografiselle sisällölle, joka voi vaikeuttaa yhteistyötä opettajan ja perheiden välillä. Tämä herätti vastaajissa ahdistusta ja pelkoa sekä herätti monilla tarvetta konsultoida lastensuojelua tai tehdä suoraan lastensuojeluilmoitus kertomatta siitä huoltajille. Tällaiset reaktiot kertovat aiheeseen liittyvistä voimakkaista tunteista, mutta myös pelosta lapsen mahdollisen hyväksikäytön tai altistumisen suhteen. Vastauksissa ilmenevä huoli lapsen turvallisuudesta heijastaa opettajien kokemaa tarvetta lapsen turvataidoille. Turvataitojen harjoittelu onkin oleellinen osa seksuaalikasvatuksen tavoitteita (Kauppinen ym., 2016).

Aineistossa myös ilmeni selkeitä vastakohtia opettajien toimintatavoissa. Aiempi tutkimus on osoittanut, että lasten kysymykset ja kommentit seksuaalisuuteen liittyen tulevat yllättävissä tilanteissa, ja aikuiset voivat herkästi ”jäättyä” spontaaneissa seksuaalikasvatusta edellyttävissä tilanteissa (Kontula & Meriläinen, 2007). Tämä ilmiö näkyy myös tämän tutkimuksen tuloksissa. Analyysiyksiköissä esiintyi sekä ilmaus *”en milloinkaan sivuuttaisi kuulemaani”* (V7) että *”en ehkä huomioisi asiaa ollenkaan”* (V5), mikä osoittaa opettajien välisten näkemysten ja toimintatapojen poikkeavan toisistaan merkittävästi. Tätä havaintoa tukee myös Cheungin ym. (2020) nosto siitä, että jo opiskeluvaiheessa valmiudet ja käyttäytymismallit eivät ole yhtenäisiä. Varhaiskasvatuksessa työskentelevien opettajien välisiä eroja voidaan selittää muun muassa koulutuksen ja mahdollisen lisäkoulutuksen sisällöllisillä eroilla, jotka vaihtelevat koulutuspaikan ja opintojen ajankohdan mukaan. Vastauksissa ilmenevä vaihtelu heijastaa samalla laajaa tunneskaalaa ja epävarmuutta, jota seksuaalikasvatus ja siihen liittyvät tilanteet voivat opettajissa herättää. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet uudistuvat säännöllisesti, ja opettajien tulisi pitää huolta oman osaamisensa ajantasaisuudesta, eikä näin ollen eroja voida sivuuttaa vain vetoamalla esimerkiksi koulutuksen sisältöihin aiemmin. Kasvattajan tehtävä ja velvollisuus on kertoa lapselle seksuaalisuuteen liittyvistä asioista ikätasoisesti (Väestöliitto, 2022).

6.1.3 Tunteet

Tutkimuksen aineistosta nousi esiin useita seksuaalikasvatukseen liittyviä tunteita, kuten huoli, hämmennys, epävarmuus, ahdistus, kiusaantuneisuus, jännitys ja pelko. Yksittäisissä vastauksissa esiintyvät lisäksi jännitys, suru ja suuttumus. Lisäksi osa vastaajista kuvasi tunteitaan epäsuorilla ilmaisuilla, mainitsemalla esimerkiksi epämurheet tunteet ja

harmin lapsen puolesta. Näistä moninaisista ilmauksista voidaan päätellä, että aihe herättää monitasoisia ja toisinaan ristiriitaisia tunteita. Tunteiden painottuminen huoleen, hämmennykseen ja epävarmuuteen osoittaa, että seksuaalikasvatus koetaan edelleen osin sensitiiviseksi ja haastavaksi aiheeksi varhaiskasvatuksen arjessa.

Tutkimusten mukaan pelko siitä, että seksuaalikasvatus aikaistaisi seksin harrastamista tai lisäisi sen määrää, on todettu perusteettomaksi (Kontula & Meriläinen, 2007; UNESCO ym., 2018). Tämä yleinen pelko voi näkyä myös tämän tutkimuksen tuloksissa erityisesti vastaajien kuvailemissa tunteissa seksuaalikasvatukseen liittyen. Kuitenkin monilla opettajilla tunteet liittyvät epävarmuuteen omasta osaamisesta, pelkoon virheistä tai huoleen siitä, miten aihetta tulisi käsitellä lapsen kehitystaso huomioiden. Huolta herää myös siitä, onko lapsi tarkoituksellisesti altistettu seksuaaliselle sisällölle, esimerkiksi pornografiselle materiaalille. Erityisesti hämmennyksen tunne liittyy vastauksissa lasten kanssa nopeasti ja yllättäen tuleviin keskusteluihin, joissa aikuinen yllättyy. Yllättävään tilanteeseen liittyy myös kiusaantuneisuus, kun aikuinen saattaa yhdistää lapsen kertoman tilanteen aikuisten maailmassa oleviin seksuaalisiin tilanteisiin. Nämä esimerkit viittaavat siihen, ettei seksuaalikasvatus ole vielä täysin vakiintunut osaksi varhaiskasvatuksen käytäntöjä ja ammatillista varmuutta.

On kuitenkin huomionarvoista, ettei kaikki esiin nousseet tunteet ole yksinomaan kielteisiä. Osa opettajista kuvailee vastauksissa tunteitaan neutraaleina tai hallittuina, mikä voi viitata ammatilliseen varmuuteen ja kokemukseen aiheen käsittelystä. Samalla se osoittaa, että opettajien suhtautuminen seksuaalikasvatukseen on yksilöllistä ja vaihtelee merkittävästi henkilökohtaisen kokemuksen, koulutuksen ja työyhteisön tuen mukaan.

Brouskeli ja Sapountzis (2017) tuovat tutkimuksessaan esiin, että seksuaalikasvatuksen toteuttamiseen liittyvä epävarmuus on suurin sen toteuttamista haastava tekijä varhaiskasvatuksessa. Myös Davies ym. (2021) ja Robinson ym. (2017) ovat saaneet tutkimuksissaan samansuuntaisia tuloksia. Tällaisiin tuloksiin päästiin myös tässä tutkimuksessa. Toisaalta osa vastaajista kuvaa valmiutensa hyviksi epävarmuuksista ja kielteisistä tunteista huolimatta. Väestöliiton (2024) mukaan seksuaalikasvatukseen liittyvistä tunteista, opinnoista ja käsityksistä riippumatta jokainen varhaiskasvatuksen ammattilainen kuitenkin on seksuaalikasvattaja, halusi hän sitä tai ei. Tällä viitataan siihen, että vaikka aiheet tuntuisivat haastavilta tai epämiellyttäviltä, varhaiskasvatuksen opettaja siirtää joko tietoisesti tai tiedostamattaan arvojaan, käsityksiään ja asenteitaan lapselle, minkä takia omien ajatusten ja arvojen reflektointi on erityisen tärkeää (Väestöliitto, 2024).

Voidaan siis todeta, että seksuaalikasvatus herättää varhaiskasvatuksen opettajissa tunteita, jotka voivat sekä tukea että rajoittaa sen toteuttamista. Vastaajien kokemuksissa korostuivat pääosin hyvät tai melko hyvä valmiudet, vaikka useissa vastauksissa kuvattiin myös negatiivisesti latautuneita tunteita seksuaalikasvatusta kohtaan. Vaikka voimakkaat

negatiiviset tunteet, kuten ahdistus, pelko tai suuttumus, eivät välttämättä tarkoita heikkoja valmiuksia, ne eivät myöskään viittaa vahvoihin tai hyväksi koettuihin valmiuksiin. Mielenkiintoista on, että useat vastaajat kuvasivat samanaikaisesti sekä ahdistusta aihetta kohtaan että hyviä tai melko hyviä valmiuksia seksuaalikasvatuksen toteuttamiseen. Tämä viittaa siihen, että ammatillinen osaaminen ja emotionaalinen suhtautuminen aiheeseen eivät välttämättä kulje käsi kädessä.

Vahvaa yhtäläisyyttä tämän tutkimuksen tuloksiin näkyy Ingman-Fribergin ja Cacciatorin (2016) tutkimukseen, jonka tulokset korostavat aikuisen tunnesäätelyn tärkeyttä, lapsen tunteiden sanoittamista ja ikätasoista ja rauhallista kysymyksiin vastaamista. Myös tämän tutkimuksen tuloksissa nousi esiin, kuinka tärkeänä vastaajat pitivät lapsen kuuntelua, tunteiden sanoittamista ja turvallisen ilmapiirin ylläpitoa. Vaikka negatiiviset tunteet, kuten ahdistus tai pelko, eivät välttämättä tarkoita suoraan heikkoja valmiuksia, ne voivat heikentää varmuutta toimia tilanteessa. Tunteiden tunnistaminen ja käsittely ovat siten keskeinen osa opettajien ammatillista kasvua ja tukevat seksuaalikasvatuksen toteuttamista sensitiivisesti ja luontevasti osana varhaiskasvatusta.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus

Aineistonkeruumenetelmänä kyselylomake haastaa aineiston objektiivista analysointia, sillä tutkijan rooli aineiston analysoimisessa korostuu (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tutkijan on tulkittava vastauksia ilman, että tutkijalla on tietoa esimerkiksi informantin ilmeistä, eleistä tai äänensävyistä kysymyksiin vastatessa. Tutkijan oma suhtautuminen aiheeseen ja vastausten tulkinta omista lähtökohdista ja asenteista käsin haastaa tutkijaa objektiivisen analysoinnin teossa. On siis kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, ettei tutkijan omat ajatukset ja käsitykset aiheesta vaikuta tulosten analysointiin (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Luotettavuuden varmistamiseksi tulokset on raportoitu avoimesti ja vastaajia kunnioittavasti.

Laadullisen tutkimuksen analysoinnissa tutkijan rooli ei koskaan ole vain neutraali havainnoija, vaan tutkija toimii tulkitsijana ja merkitysten rakentajana (Puusa, 2020). Myös Tuomi ja Sarajärvi (2018) korostavat, ettei analyysi ei ole vain mekaaninen prosessi, vaan vaatii tutkijalta reflektiivisyyttä eli tietoisuutta omista ennako-oletuksista ja niiden vaikutuksista tulkintoihin. Lomakemuotoinen aineistonkeruu mahdollistaa, ettei esimerkiksi haastattelutilanteessa haastattelija johdattele vastaajaa vastaamaan tietyllä tavalla, mutta toisaalta analysointivaiheessa on mahdotonta tietää, millaiseen sävyyn vastaaja on vastannut. Analyysivaiheessa siis korostuu tutkijan tehtävä ymmärtää vastaajien antamia merkityksiä ja konteksteja (Puusa, 2020).

6.3 Tutkimuksen eettisyys

Seksuaalikasvatus on tutkimusaiheena herkkä ja arvolatautunut, mikä tekee tutkimuksen eettisestä pohdinnasta erityisen tärkeää. Ensisijainen velvoite eettisyyden näkökulmasta oli varmistaa, että osallistujien anonymiteetti ja luottamuksellisuus säilyvät koko tutkimusprosessin ajan. Vastaajilta ei kerätty tunnustetietoja, eikä yksittäisiä vastaajia voi tunnistaa koko tutkimuksen tuloksista. Aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella, jonka täyttäminen perustui täysin vapaaehtoisuuteen. Tutkimukseen osallistuminen perustui informoituun suostumukseen, mikä tarkoittaa, että vastaajat saivat riittävästi tietoa tutkimuksesta ennen päätöstään osallistua (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2018, myöhemmin TENK, 2018). Tutkimusta varten haettiin tutkimuslupa kaupungilta, jonka työntekijöiltä aineistoa kerättiin. Kyselylomakkeeseen liitettiin mukaan tietosuojailmoitus, jotta osallistujat voivat tutustua siihen ennen päätöstään osallistua tutkimukseen. Kyselylomakkeessa kysyttiin myös erikseen suostumus siihen, että vastauksia saa käyttää tutkimuksessa.

Läpi tutkimuksen noudatettiin Tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteita, joihin kuuluvat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023, myöhemmin TENK, 2023). TENKin (2023) mukaan luotettavuudella varmistetaan, että tieteellinen toiminta suunnittelussa, menetelmissä, analyyseissä ja voimavarojen käytössä on laadukasta. Tässä tutkimuksessa luotettavuus näkyy huolellisena suunnitteluna, menetelmien valinnan perusteluina ja aineiston systemaattisena analyysinä, joka kuvataan tutkimuksen toistettavuuden mahdollistamiseksi mahdollisimman läpinäkyvästi. Lisäksi kaikki tulokset raportoidaan johdonmukaisesti ja alkuperäistä aineistoa vastaavasti, mistä todisteena ovat suorat lainaukset aineistosta. Rehellisyyteen kuuluu tieteellisen toiminnan avoin, oikeudenmukainen ja yksityiskohtia salaamaton suunnittelu, toteutus, arviointi ja viestintä (TENK, 2023). Tässä tutkimuksessa rehellisyys näkyy tutkimusprosessin, aineistonkeruun, analyysin ja tulkintojen avoimena esittämisenä, eikä tutkimuksen kulusta tai sen rajoituksista jätetä olennaisia tietoja pois. Lähteisiin on viitattu asianmukaisesti, eikä muiden tekstejä, ajatuksia tai tuloksia esitetä omana työnä. Arvostuksella tarkoitetaan TENKin (2023) mukaan muun muassa kollegoille, yhteiskunnalle ja tieteellisen toiminnan osapuolille osoitettua arvostusta, mikä näkyy esimerkiksi siinä, että tutkimuksessa huomioidaan aiempi aiheesta tehty tutkimus ja siihen viitataan asianmukaisesti. Tutkimusaineisto sisältää sensitiivisiä teemoja, joten sen käsittelyssä noudatetaan erityistä hienovaraisuutta ja harkintaa, jotta tutkimukseen osallistuvien kunnioitus toteutuu. Vastuunkanto tarkoittaa sitä, että tutkija kantaa vastuun tieteellisestä toiminnasta sen koko elinkaaren ajan, ideasta aina vaikutuksiin asti (TENK,

2023). Tämä ilmenee tutkijan velvollisuutena huolehtia tutkimuksen laadusta ja eettisyydestä koko tutkimusprosessin ajan, sisältäen esimerkiksi aineiston turvallisen säilytyksen, tutkimuksen rajoitusten esiin tuomisen ja tulosten pohdinnan vastuullisesti. Lisäksi tutkimus raportoidaan tieteen avoimuutta ja hyviä käytäntöjä edistäen.

Seksuaalisuus ja seksuaalikasvatus aiheina saattavat herättää vastaajissa epämukavuutta, hämmennystä tai muita tunneperäisiä reaktioita. Tämä luo tutkijalle erityisen eettisen vastuun käsitellä aineistoa herkkyydellä ja kunnioittavasti, ilman että vastaajien kokemuksia tulkitaan vähättelevästi tai arvostellen. Tutkijan tulee olla tietoinen omista asenteistaan ja varmistaa, etteivät ne vaikuta aineiston tulkintaan. Lisäksi on huomioitava, että tutkimuksen kysymykset liittyivät osin lasten mahdolliseen altistumiseen seksuaaliselle sisällölle, mikä voi herättää vastaajissa voimakkaita tunnereaktioita. Siksi kysymysten muotoilussa pyrittiin erityiseen sensitiivisyyteen ja neutraaliuteen. Tutkimuksen tavoitteena ei ollut arvioida opettajien toimintaa moraalisesti tai ammatillisesti, vaan lisätä ymmärrystä varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksista ja valmiuksista seksuaalikasvatuksen toteuttamiseen.

6.4 Tutkimuksen rajoitukset

Tutkimukseen osallistui 19 varhaiskasvatuksen opettajaa, mikä on varhaiskasvatuksen kentän laajuuteen nähden pieni määrä. Tämä rajoittaa tulosten yleistettävyyttä, vaikka yleistettävyys ei ollutkaan tutkimuksen tavoite. Aineisto kuvaa siis vain tiettyjen vastaajien näkemyksiä, ei koko varhaiskasvatuksen kenttää. Seksuaalikasvatus voi olla aiheena sensitiivinen ja herättää paljon tunteita, mikä voi vaikuttaa vastaamisen avoimuuteen, ajatusten ilmaisuun ja rehellisyyteen. Vastaajat saattavat muokata vastauksiaan sosiaalisesti toivottavaan suuntaan, vaikka lomakkeessa korostettiin, ettei kysymyksiin ole olemassa oikeita tai väriä vastauksia.

Lisäksi tutkimukseen osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen, jolloin aiheesta kiinnostuneet ja siihen myönteisesti suhtautuvat opettajat ovat todennäköisemmin voineet vastata kyselyyn. Tämä saattaa tarkoittaa, että aihetta vähemmän merkityksellisenä pitävät varhaiskasvatuksen opettajat eivät osallistuneet lainkaan, mikä voi vaikuttaa tulosten edustavuuteen. Myös aiheeseen liittyvät ennakkoluulot ovat saattaneet estää osaa opettajista vastaamasta tutkimuksemme kyselyyn lainkaan tai voineet vaikuttaa siihen, millaisia asioita aiheesta uskalletaan kertoa. Lisäksi tutkimukseen osallistuvien opettajien joukko voi antaa virheellisen kuvan laadukkaan seksuaalikasvatuksen toteutumisen kokonaistilanteesta, mikäli asiasta vain vähän tietävät ja seksuaalikasvatuksen teemat sivuuttavat kasvattajat eivät ole halunneet osallistua tutkimukseen esimerkiksi aiheeseen liittyvien ennakkoluulojen tai puutteellisten valmiuksien vuoksi.

Tutkimuksen aineisto kerättiin sähköisellä Forms-lomakkeella, mikä rajoittaa mahdollisuutta esittää tarkentavia kysymyksiä ja varmistaa, että vastaajat ymmärsivät kysymykset yhtenevästi ja näin saadaan tutkimuksen kannalta olennaista tietoa. Tämän vuoksi osa vastauksista on voinut jäädä pintapuolisiksi tai epätarkoiksi. Vastauksista erottui karkeasti kahdenlaisia vastauksia, joista toisissa vastaajat nimesivät kokemiaan tunteita suoraan, kun taas toisissa tunteiden kuvattiin riippuvan vahvasti tilanteen kontekstista. Tutkimuksen asetelma ei mahdollista tämän eron luotettavaa erottelua aineiston analyysissa, ja lisäksi vastaajat ovat voineet tulkita kysymykset eri tavoin.

Kyselyssä kartoitettiin varhaiskasvatuksen opettajien valmiuksia ja tunteita seksuaalikasvatukseen toteuttamiseen kahdessa eri tilanteessa: lapsen nähtyä huoltajansa harrastamassa seksiä tai kohdattua pornografista materiaalia. Tämän vuoksi toimintatapoja koskevan kysymyksen vastauksissa näkyi myös kahden erilaisen tilanteen tulkintoja eikä voida varmuudella todeta, kumpaan tilanteeseen vastaukset ensisijaisesti viittasivat. Tämän vuoksi on tärkeää huomioida tutkijan rooli aineiston analyysin takana. Kyselylomakkeen esimerkkitalanteiden tarkoituksena oli herättää vastaajaa pohtimaan yleisesti seksuaalikasvatukseen liittyviä arjen äkillisiä tilanteita, mutta osa vastaajista ymmärsi kysymykset koskemaan nimenomaan mainittuja esimerkkitalanteita. Tässä olisi siis voinut kiinnittää vielä enemmän huomiota kysymysten muotoiluun. Vastauksissa huoltajien seksuaalinen kanssakäyminen nähtiin usein luontevana osana perheiden arkea, kun taas pornografiselle materiaalille altistuminen oletettiin usein tapahtuneen aikuisen tahallisen toiminnan seurauksena. Lisäksi pornografinen materiaali ymmärrettiin monissa vastauksissa nimenomaan pornona, vaikka todellisuudessa altistuminen voi liittyä myös huomattavasti lievempään sisältöön.

Kyselylomake pyrittiin muotoilemaan mahdollisimman selkeäksi ja neutraaliksi, mutta osa vastaajista teki silti samankaltaisia johtopäätöksiä kysymysten tarkoituksesta, mikä saattoi ohjata vastauksia tiettyyn suuntaan. Moni vastaajista myös jätti arvioimatta omia valmiuksiaan seksuaalikasvatukseen toteuttamiseen. Tämä voi kertoa aiheen vieraudesta, koulutuksen puutteesta tai vähäisestä kokemuksesta käytännön tilanteissa.

Vastaajiksi pyydettiin henkilöitä, joilla on vähintään vuoden kokemus alalta työskentelystä, jotta vastaajilla olisi kokemusta seksuaalikasvatukseen toteuttamisesta tai muutoin kokemusta alalla työskentelystä. Tätä ei kuitenkaan erikseen varmistettu lomakkeella, joten ei voida olla varmoja, että kaikki vastaajat täyttävät tämän pyynnön. Kyselyyn vastaaminen ei kuitenkaan edellytä pitkää työkokemusta alalta, mutta siitä on hyötyä.

6.5 Jatkotutkimusaiheet

Nykyinen tutkimus osoittaa, että varhaiskasvatuksen opettajien valmiudet toteuttavat seksuaalikasvatusta vaihtelevat merkittävästi. Tarvittaisiin siis jatkotutkimusta siitä, mistä nämä erot johtuvat ja miten niitä voisi tasata, jotta laadukas seksuaalikasvatus olisi varhaiskasvatuksessa taattua yksiköstä ja tiimistä riippumatta. Tämä tutkimus toi esiin, että varhaiskasvatuksen opettajien kokemat tunteet, kuten ahdistus, jännitys ja pelko vaikuttavat toimintatapoihin, mutta ei automaattisesti estä laadukasta pedagogista toimintaa. Sekä aiempi tutkimus (Balter ym., 2016; Cheung ym., 2020) että tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että seksuaalikasvatuksen toteuttamista vahvistava koulutus on sisällöltään ja määrältään hyvin vaihtelevaa. Jatkossa voitaisiin siis tutkia, millainen koulutus lisää opettajien valmiuksia toteuttaa seksuaalikasvatusta, ja miten varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin pätevöittävää tutkintoa voitaisiin kehittää, jotta jokaisella varhaiskasvatuksen opettajan työtä tekevällä olisi vähintään riittävät valmiudet seksuaalikasvatuksen toteuttamiseen.

Useat tutkimukset (Eskelinen & Itäkare, 2020; Hautsalo, 2022) korostavat, että seksuaalikasvatuksen toteuttamisen ohjeet ovat puutteellisia ja toteutus hajanaista. Kaivataan siis lisää tutkimusta siitä, millaiset ovat tämän hetken ohjeistukset ja ennen kaikkea, miten näitä ohjeita voitaisiin yhtenäistää laadukkaan seksuaalikasvatuksen edistämiseksi. Myös seksuaalikasvatuksen johtamisen tutkiminen osana pedagogista johtamista olisi hyödyllinen ja käytännönläheinen tutkimusaihe. Tämän tutkimuksen perusteella jatkotutkimusaiheet perustuvat siis erityisesti seksuaalikasvatuksen kehittämiseen kohti systemaattista, yhdenvertaista ja lapsen kehitystä paremmin tukevaa linjaa.

LÄHTEET

Balter, A.-S., van Rhijn, T., Davies, A. W. J. (2016). The development of sexuality in early learning settings: An exploration of Ontario Early Childhood Educators' perceptions. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 25(1), 30–40.

<https://atrium.lib.uoguelph.ca/server/api/core/bitstreams/2ac665f3-fe8e-45fc-b9fa-2b85948f25c7/content>

Balter, A.-S., van Rijn, T., Gores, D. & Davies, A. (2021). Supporting the development of sexuality in early childhood: The rationales and barriers to sexuality education in early learning settings. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 30(3), 287-295.

<https://doi.org/10.3138/cjhs.2021-0034>

Bildjuschkin, K. (toim.) (2015). *Seksuaalikasvatuksen tueksi* (työpäperi 35/2015). Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Haettu lokakuu 9, 2025, osoitteesta

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129742/TYÖ2016_35_web_korjattu.pdf?sequence=5

Blaise, M. (2009). "What a Girl Wants, What a Girl Needs": Responding to Sex, Gender, and Sexuality in the Early Childhood Classroom. *Journal of Research in Childhood Education*, 23(4), 450–460. <https://doi.org/10.1080/02568540909594673>

Brouskeli, V., & Sapountzis, A. (2017). Early childhood sexuality education: Future educators' attitudes and considerations. *Research in Education (Manchester)*, 99(1), 56–68. <https://doi.org/10.1177/0034523717740149>

Cacciatore, R., Ingman-Friberg, S., Lainiala, L. & Apter, D. (2020). Verbal and Behavioral Expressions of Child Sexuality Among 1-6-Year -Olds as Observed by Daycare professionals in Finland. *Archives of Sexual Behavior*, 49(1), 2925-2734.

<https://doi.org/10.1007/s10508-020-01694-y>

Cacciatore, R., Korteniemi-Poikela, E. & Kaltiala, R. (2019). The steps of sexuality – a developmental, emotion-focused, child-centered model of sexual development and sexual education from birth to adulthood. *International Journal of Sexual Health*, 31(3), 319–338. <https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1080/19317611.2019.1645783>

Cacciatore, R. & Korteniemi-Poikela, E. (2019). *Rakkaus, ilo, rohkeus: seksuaalisuuden portaat*. Minerva.

https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN_TAMPO/1j3mh4m/alma9911131678605973

- Cacciatore, R., Kauppinen, P. & Ingman-Friberg, S. (2016). 10. Turvataidot ovat lapsen oikeus. Teoksessa Ingman-Friberg, S. & Cacciatore, R. (toim.) (2016), *Keho on leikki. Avain luonnolliseen seksuaalikasvatukseen alle kouluikässä*. (s. 95–109). Duodecim.
- Chapman, R. (2021). Moving beyond "gender-neutral": creating gender expansive environments in early childhood education. *Gender and Education*, 34(1), 1–16.
<https://doi.org/10.1080/09540253.2021.1902485>
- Cheung, S. K., Kwan, J. L. Y. & Yim, K. Y. K. (2020). Pre-service early childhood teachers' perceptions about sexuality education and behavioural intentions towards children's curiosity about sexuality. *Journal of Education for Teaching*, 49(1), 89–103.
<https://doi.org/10.1080/02607476.2020.1829964>
- Counterman, L. & Kirkwood, D. (2013). Understanding Healthy Sexuality Development in Young Children. *Voices of Practitioners*, 8(2), 1–13.
- Davies, S. L., Glaser, D. & Kossoff, R. (2000). Children's sexual play and behavior in pre-school settings: staff's perceptions, reports, and responses. *Child Abuse & Neglect*, 24(10), 1329–1343. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(00\)00184-8](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(00)00184-8)
- Davies, A. W., Balter, A.-S., van Rhijn, T. (2021). Sexuality education and early childhood educators in Ontario, Canada: A Foucauldian exploration of constraints and possibilities. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 24(4), 394–410.
<https://doi.org/10.1177/146394912111060787>
- Elo, S., Kajula, O., Tohmola, A. & Kääriäinen, M. (2022). Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. *Hoitotiede*, 34(4), 215–225.
<https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128987/78028>
- norre, S. & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis project. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107–115. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x>
- Eskelinen, M. & Itäkare, S. (2020), "Pidetään huolta, ettei erotella tyttöjen ja poikien juttuja": Tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja sukupuolisensitiivisyyttä rakentavat diskurssit paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. *Journal of Early Childhood Education Research*, 9(2), 197–229. <https://journal.fi/jecer/article/view/114130/67329>
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN_TAMPO/1kfmqvo/alma998603474205973
- Flanagan, P. (2011). Making sense of children's sexuality: Understanding sexual development and activity in education contexts. *Waikato Journal of Education*, 16(3), 69–79. <https://doi.org/10.15663/wje.v16i3.36>
- Friedrich, W. N., Grambsch, P., Broughton, D., Kuiper, J., & Beilke, R. L. (1991). Normative Sexual Behavior in Children. *Pediatrics*, 88(3), 456–464.
<https://doi.org/10.1542/peds.88.3.456>

- Friedrich, W.N., Fisher, J., Broughton, D., Houston, M., & Shafran, C.R. (1998). Normative sexual behavior in children: A contemporary sample. *Pediatrics*, *101*, 1–8.
[10.1542/peds.101.4.e9](https://doi.org/10.1542/peds.101.4.e9)
- Goldman, J. D. G. (2013). International guidelines on sexuality education and their relevance to a contemporary curriculum for children aged 5-8 years. *Educational Review (Birmingham)*, *65*(4), 447–466. <https://doi.org/10.1080/00131911.2012.714355>
- Harjulinna, K. (2020). *Sukupuolen tasa-arvokasvatus ja seksuaalikasvatus varhaiskasvatussuunnitelmissa - Diskurssianalyysi varhaiskasvatussuunnitelmien sisällöistä*. [pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. Trepo Tampereen yliopiston julkaisuarkisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202008266705>
- Hautsalo, J. (2022). *Varhaiskasvatusikäisten lasten seksuaalisuus ja seksuaalikasvatus varhaiskasvatuksen ammattilaisten sanoittamana*. [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. JYX Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202203041790>
- Ingman-Friberg, S. & Cacciatore, R. (2016). 8. Seksuaalikasvatus on hankala sana. Teoksessa Ingman-Friberg, S. & Cacciatore, R. (toim.), *Keho on leikki. Avain luonnolliseen seksuaalikasvatukseen alle kouluikässä*. (s. 82–86). Duodecim.
- Ingman-Friberg, S., Cacciatore, R. & Friberg-Hommas, M. (2016). 5. Puhumalla selviää. Teoksessa Ingman-Friberg, S. & Cacciatore, R. (toim.), *Keho on leikki. Avain luonnolliseen seksuaalikasvatukseen alle kouluikässä*. (s.59–62). Duodecim.
- Kauppinen, P. (2016). 22. Seksuaalikasvatuksen tukeminen neuvolassa. Teoksessa Ingman-Friberg, S. & Cacciatore, R. (toim.), *Keho on leikki. Avain luonnolliseen seksuaalikasvatukseen alle kouluikässä*. (s. 209–215). Duodecim.
- Kiljunen, A. & Salmivaara, L. (2022). Vanhempien käsityksiä varhaiskasvatusikäisen lapsen seksuaalisuudesta, seksuaalikasvatuksesta ja siihen liittyvästä kasvatusyhteistyöstä. [pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. Trepo Tampereen yliopiston julkaisuarkisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202210277941>
- Kluukeri, I & Rautanen, P. (2025, Lokakuu 10). Somekielto alle 13-vuotiaille, pienemmille ei ruutuaikaa ollenkaan – vanhemmat huojentuivat uusista suosituksista. *YLE*.
<https://yle.fi/a/74-20187540>
- Kontula, O. & Meriläinen, H. (2007). *Koulun seksuaalikasvatus 2000-luvun Suomessa*. Väestöliitto.
https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN_TAMPO/1j3mh4m/alma994658854205973
- Kylmä, J. & Juvakka, T. (2007). *Laadullinen terveystutkimus*. (1. painos). Edita Publishing Oy. https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN_TAMPO/1j3mh4m/alma992502896905973

- Laine, T. (2018). Miten kokemusta voidaan tutkia?: fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Valli, R. (toim.) & Aaltola, J. (2018). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. (5., uudistettu ja täydennetty painos). PS-kustannus.
https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN_TAMPO/1kfmqvo/alma9910305674205973
- Leander, E.-M. B., Larsen, P. L., & Munk, K. P. (2018). Children's Doctor Games and Nudity at Danish Childcare Institutions. *Archives of Sexual Behavior*, 47(4), 863–875.
<https://doi.org/10.1007/s10508-017-1144-9>
- Lehn, E. W., Chahboun, S. & Page, A. G. (2023). Purity or perversion? From taboo to fact: kindergarten teacher's reflections on age-normal sexuality. *Frontiers in Psychology*, 14.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1212456>
- Lohilahti, S. & Lohiniva, I. (2021). "Mielestäni seksuaali- ja turvataitokasvatuksen tulisi olla osa jokapäiväistä arkea." - Varhaiskasvatuksen opettajien käsityksiä seksuaali- ja turvataitokasvatuksesta. [pro gradu -tutkielma, Oulun yliopisto]. OuluREPO Oulun yliopiston julkaisuarkisto. <nbnfioulu-202106248737.pdf>
- Metsävainio, L. (2021). *Lapseen kohdistuva seksuaaliväkivalta - Kehittämistutkimus varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamisen tukemiseksi ja koulutuksen parantamiseksi*. [pro gradu -tutkielma, Oulun yliopisto]. OuluREPO Oulun yliopiston julkaisuarkisto. <nbnfioulu-202106228660.pdf>
- Miragoli, S., Camisasca, E. & Di Blasio, P. (2017). Child Sexual Behaviors in School Context: Age and Gender Differences. *Journal of Child Sexual Abuse*, 26(2), 213–231.
[10.1080/10538712.2017.1280866](https://doi.org/10.1080/10538712.2017.1280866)
- Myllys, S. (2024). *Seksuaalikasvatus paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa*. [pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. Trepo Tampereen yliopiston julkaisuarkisto.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202404224043>
- Norrena, J. (2021). *Opettajan vaikeat kysymykset*. PS-kustannus.
- Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*. Opetushallitus.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_0.pdf
- Pelastakaa Lapset ry. (2024). *Lasten suojele ja Nettivihje -toiminnon vuosiraportti 2023*. Pelastakaa lapset. https://www.pelastakaaalapset.fi/wp-content/uploads/2024/03/nettivihje_vuosiraportti_2023.pdf
- Pratiwi, H., Ismail, M., & Haida, R.N. (2023). Sexuality Education for Early Childhood: Themes, Methods, and Perceptions of Raudhatul Athfal (RA) Educators. *J Pendidikan Dan Kebudayaan*, 8(1), 35–55. <https://doi.org/10.24832/jpnk.v8i1.3786>

- Puusa, A. (2020). Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa Puusa, A., Juuti, P. & Aaltio, I. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.
https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN_TAMPO/1j3mh4m/alma9911117578705973
- Robinson, K. H., Smith, E., & Davies, C. (2017). Responsibilities, tensions and ways forward: parents' perspectives on children's sexuality education. *Sex Education: Sexuality, Society and Learning*, 17(3), 333–347. <https://doi.org/10.1080/14681811.2017.1301904>
- Ruokosuo, A. & Nousiainen, K. (2025). *Varhaiskasvatuksen opettajien käsityksiä ennakkoluulojen ja tabujen vaikutuksesta kehotunnekasvatukseen* [pro gradu - tutkielma, Tampereen yliopisto]. Trepo Tampereen yliopiston julkaisuarkisto.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202502132192>
- Sandnabba, N.K., Santtila, P., Wannäs, M. & Krook, K. (2003). Age and gender specific sexual behaviors in children. *Child Abuse & Neglect*, 27(6), 579–605.
[https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(03\)00102-9](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(03)00102-9)
- Santtila, P., Sandnabba, N.K., Wannäs, M. & Krook, K. (2005). Multivariate structure of sexual behaviors in children: Associations with age, social competence, life stressors and behavioral disorders. *Early Child Development and Care*, 175(1), 3–21.
<https://doi.org/10.1080/0300443042000206246>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos [THL] & Opetushallitus [OPH]. (9.10.2025). *Uudet digisuositukset lapsille vapaa-aikaan ovat valmistumassa – lausuntokierros ja vanhempien kommentointi avattu*. [Uudet digisuositukset lapsille vapaa-aikaan ovat valmistumassa – lausuntokierros ja vanhempien kommentointi avattu - THL](#)
- Tikkamäki, A. (2024). *Tasapuolista ja moninaista kehotunnekasvatusta? Tarkastelun kohteena paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat*. [pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. Trepo Tampereen yliopiston julkaisuarkisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-2024111810274>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta [TENK]. (25.5.2018). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet: Ihmistieteiden tutkimusmenetelmiä käyttävän tutkimuksen eettisen ennakoarvioinnin ohjeistus*. Työryhmän muistio 25.5.2018.
https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/TENK_IEEA_tyoryhman_muistio_250518.pdf
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta [TENK]. (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Haettu marraskuu 18, 2025, osoitteesta https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

- UNESCO, UNFPA, UNAIDS, UNICEF, UN Women & WHO. (2018). *International technical guidance on sexuality education: Revised edition: An evidence-informed approach*. UNESCO. Haettu lokakuu 18, 2025, osoitteesta <https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/ITGSE.pdf?utm>
- Valli, R. (2018). Aineistonkeruu kyselylomakkeella. Teoksessa Valli, R. & Aarnos, E. (2018). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. (5., uudistettu painos). PS-kustannus. https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN_TAMPO/1kfmqvo/alma9910305664205973
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Finlex. [Varhaiskasvatuslaki | 540/2018 | Lainsäädäntö | Finlex](#)
- Väestöliitto. (2021). *Mitä on kehotunnekasvatus*. Haettu lokakuu 8, 2025, osoitteesta <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2021/01/17d8cd7e-tiivistelma-suomi-netti-1-2020.pdf>
- Väestöliitto (2022). *Lasten seksuaalisuus ja kehotunnekasvatus: Miten kohdata ennakkoluuloja, perinteisiä väärinkäsityksiä ja virheuskomuksia?* Haettu lokakuu 9, 2025, osoitteesta. <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2022/10/f1def51f-uskomukset-ja-ennakkoluulot-miten-toimia.pdf>
- Väestöliitto (2024). *Seksuaalikasvatus*. Haettu syyskuu 22, 2025, osoitteesta [Seksuaalikasvatus - Väestöliitto.fi](https://www.vaestoliitto.fi)
- Väestöliitto, (n.d). *Lapsen seksuaalinen kehitys*. Haettu lokakuu 20, 2025, osoitteesta https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-kehotunnekasvatus/keho-ja-tunteet/lapsen-seksuaalisuus/?utm_source
- Wurtele, S. K., Kenny, M. C. (2011). Normative sexuality development in childhood Implications for developmental guidance and prevention of childhood sexual abuse. *Counseling and Human Development*, 43(9), 1–24. https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN_TAMPO/176jdv/cdi_proquest_journals_908435612
- WHO:n Euroopan aluetoimisto & BZgA. (2010). *Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa: Suuntaviivat poliittisille päättäjille, opetus- ja terveydenhoitoalan viranomaisille ja asiantuntijoille*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085324>
- World Health Organization [WHO]. (2017). *Training Matters: A Framework for Core Competencies of Sexuality Educators*. The German Federal Centre for Health Education (BZgA), WHO Regional Office for Europe (World Health Organization) & European Expert Group on Sexuality Education. Haettu marraskuu 26, 2025, osoitteesta https://www.academia.edu/38283421/Training_Matters_BZgA_WHO_pdf

LIITTEET

Liite 1: Kyselylomakkeen saatekirje

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta, Tampereen yliopisto

Varhaiskasvatuksen opettajien kokemukset ja valmiudet toteuttaa seksuaalikasvatusta arjen yllättävissä tilanteissa

Olemme varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoita Tampereen yliopistosta ja teemme kandidaatintutkielmaa varhaiskasvatuksen opettajien valmiuksista toteuttaa seksuaalikasvatusta työssään ryhmän opettajana. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia ja valmiuksia seksuaalikasvatuksen toteuttamisesta arjen nopeissa ja yllättävissä tilanteissa. Tutkimuksella pyritään selvittämään varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia aidoista arjen tilanteista, joissa lapsi yhtäkkiä kertoo kohdanneensa seksuaalista sisältöä, tarkoituksena on siis saada tietoa koulutuksen ja kokemuksen tuomista valmiuksista ja mahdollisista puutteista. Kysymyksiin ei siis ole olemassa oikeita tai vääriä vastauksia. Kyselyyn vastaaminen vaatii pientä ennakkopohdintaa menneistä tilanteista ja omista toimintatavoista niissä.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Lomakkeessa ei kysytä henkilötietoja, joten vastaukset pysyvät täysin anonyymeina. Kyselyyn vastaamiseen kuluu aikaa noin 10-15 minuuttia.

Täältä voit tutustua opinnäytetyön tietosuojailmoitukseen: https://tuni-my.sharepoint.com/:b/g/person/vilma_kivisto_tuni_fi/ETkS6z25Gw9Ln10zSreYQgk84SSYo_v46kOoodFUzdJgNg?e=AmFXKd

Toivomme vastauksia 26.10.2025 mennessä.

Kiitämme vastauksista jo etukäteen!

Mikäli herää kysymyksiä tai kaipaatte lisätietoa, voitte olla meihin yhteydessä sähköpostilla. Amanda Pikkujämsä, amanda.pikkujamsa@tuni.fi, Vilma Kivistö, vilma.kivisto@tuni.fi

Liite 2: Kyselylomake

1. Hyväksyn, että vastauksiani käytetään tutkimuksessa *

Kyllä, vastauksiani saa käyttää tutkimuksessa.

2. Olen tutustunut tutkimuksen tietosuojailmoitukseen *

Kyllä

3. Oletko varhaiskasvatuksen opettajana ollut tilanteessa, jossa lapsi kertoo kohdanneensa seksuaalista sisältöä? *

Kyllä

En

4. Kuvaile, miten olet reagoinut tai reagoisit tilanteessa, jossa lapsiryhmäsi lapsi spontaanisti kertoo nähneensä seksuaalista sisältöä, esimerkiksi pornografista materiaalia tai huoltajat harrastamassa seksiä. *

Kirjoita vastaus

5. Mitä tunteita tilanne sinussa herätti tai millaisia tunteita ajattelisit tilanteen sinussa herättävän? *

Kirjoita vastaus

6. Millaisiksi koet valmiutesi toimia tällaisessa tilanteessa? *

Kirjoita vastaus

Liite 3: Tietosuojailmoitus

1 (2)

**Opinnäytetutkimuksen tietosuojailmoitus
EU:n yleinen tietosuoja-asetus (2016/679), art. 12–14**

Rekisterin nimi	"Varhaiskasvatuksen opettajien kokemukset ja valmiudet toteuttaa seksuaalikasvatusta arjen yllättävissä tilanteissa" [kandidaatintutkielma]
Päiväys	29.9.2025
Rekisterinpitäjä(t)	Vilma Kivistö, vilma.kivisto@tuni.fi Amanda Pikkujämsä, amanda.pikkujamsa@tuni.fi
Ohjaaja tai oppilaitoksen yhteyshenkilö	Elisa Tanner, elisa.tanner@tuni.fi
Henkilötietojen käsittelytarkoitus ja käsittelyperuste	<p>Henkilötietojasi käsitellään opinnäytetutkimuksessa, jossa tutkitaan varhaiskasvatuksen opettajien valmiuksia seksuaalikasvatuksen toteuttamiseen. Tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa, millaisia valmiuksia varhaiskasvatuksen opettajilla on toteuttaa seksuaalikasvatusta nopeasti muuttuvissa tilanteissa, erityisesti, kun lapsi spontaanisti kertoo nähneensä seksuaalista sisältöä kotona tai netissä.</p> <p>Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Henkilötietojen käsittelyperusteena on:</p> <p>☒ suostumus. EU:n yleinen tietosuoja-asetus 6 artikla 1.a-kohta. Suostumuksen voi peruuttaa milloin tahansa ilmoittamalla tästä rekisterinpitäjälle. Suostumuksen peruuttaminen ei vaikuta ennen suostumuksen peruuttamista suoritettujen käsittelyjen lainmukaisuuteen. TAI</p> <p>☐ yleisen edun mukainen tieteellinen tutkimus. EU:n yleinen tietosuoja-asetus 6 artikla 1 e-kohta. Ks. ohje Henkilötieto opinnäytetyössä</p>
Henkilötietojen säilytysaika	Opinnäytteen valmistuttua aineisto ja henkilötiedot tuhoetaan.

**Opinnäytetutkimuksen tietosuojailmoitus
EU:n yleinen tietosuoja-asetus (2016/679), art. 12–14**

	Siltä osin kuin ohjaajalla on pääsy aineistoon opinnäytetyön ohjaamista ja tarkastamista varten, ohjaajat ja tarkastajat käsittelevät henkilötietoja ainoastaan niin kauan kuin on tarpeellista työn hyväksymistä varten.
Rekisterin tietosisältö ja tietolähteet	Kuvaus rekisterissä käsiteltävistä henkilötietotyypeistä tietoryhmittäin: - Kyselylomakkeella kerättävät tiedot Tiedot kerätään tutkittavilta itseltään.
Henkilötietojen vastaanottajat	Henkilötietojasi ei luovuteta ulkopuolisille.
Rekisterin suojauksen periaatteet	Digitaalinen aineisto suojataan kaksivaiheisella käyttäjän tunnistuksella (MFA). Aineistoa käsitellään ainoastaan kaksivaiheisella käyttäjän tunnistuksella suojatuilla Tampereen yliopiston käyttämällä Microsoft-alustoilla. Aineistosta poistetaan suorat tunnistetiedot. Tutkimusaineistoa säilytetään ja käsitellään luottamuksellisesti.
Rekisteröidyn oikeudet	Tietosuojalainsäädännön mukaisesti sinulle kuuluu oikeus saada pääsy tietoihin, oikaista tietoja, oikeus tietojen poistamiseen (oikeus tulla unohdetuksi), rajoittaa tietojen käsittelyä ja vastustaa henkilötietojen käsittelyä. Jos haluat käyttää jotain oikeuttasi, ota yhteys rekisterinpitäjään.
Oikeus valittaa viranomaiselle	Sinulla on oikeus tehdä valitus henkilötietojen käsittelyä valvovalle viranomaiselle, jos epäilet henkilötietojasi käsiteltävän vastoin tietosuojalainsäädäntöä: tietosuoja.fi / sähköposti: tietosuoja@om.fi